

ЫСЫК-КӨЛ КАБАРЛАРЫ

Гезит 1938-жылдын
1-сентябрынан
баштап чыгууда

Шаршемби, 20-май 2015 -жыл № 18 (11554)

• БУЛ САҢДА

ЫСЫК-КӨЛДҮК ӨНДҮРҮҮЧҮЛӨР РЫНОКТУ САПАТ МЕНЕН БАГЫНДЫРЫП ЖАТЫШАТ.

«Кумтөр» сапаттуу, даамдуу жана экологиялык таза продукцияны сунуштаган жергиликтүү тапшыруучуларды колдойт. 5-бет.

СУГАТ МЕЗГИЛИНЕ ДАЯРДАНАБИЗ

Суткалык жөнгө салуу бассейндери Ысык-Көл областынын Жети-Өгүз жана Тоң райондорунда калыбына келтирилген. 7-бет.

АК ИЛБИРСТИН ИЗИ МЕНЕН

Сейрек кездешүүчү жаныбар түрүн коргоого багытталган кыргызстандык эко-долбоор эл аралык деңгээлге чыгууда. 8-бет.

«ЖАШТАР БАНКТАРЫ» – ИДЕЯЛАРДЫН КАМПАСЫ

«Жаштар банктарынын» өзгөчөлүктөрү тууралуу Борбор Азиянын Евразия Фондунун директору баяндайт. 11-бет

БАРДЫК КҮЧТӨР – АЙМАКТЫ ӨНҮКТҮРҮҮГӨ

Бизнес социалдык жактан багытталуусу керек – бул алтын эрежени «Кумтөрдүн» өнөктөштөрү биргелешкен иштеген жылдардын ичинде үйрөнүштү. 14-15-беттер

• АКТУАЛДУУ

“КУМТӨРДҮ” УЛУТТАШТЫРГАНДАН КИЙИН ЭМНЕ БОЛОТ?

Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңеши өкмөткө «Кумтөр» боюнча бир пикирге келген компромистүү чечимди издөө үчүн бир ай мөөнөт берди. Парламенттеги республиканын министрлер кабинети жана «Центрранын» ортосундагы ишканалы реструктуризациялоо тууралуу көп айга созулган сүйлөшүүлөрдүн жыйынтыктары мына ушундай. Сүйлөшүүлөр туңгуюкка барып такалгандыгын эске сала кетмекчибиз.

Егор Васильев

КРдын экс премьер-министри Жоомарт Оторбаевдин айтымында, жер кенинде биргелешкен жаңы ишкана түзүү боюнча вариант республика үчүн пайдасыз болуп чыккан. Анын айтымында, мындай жыйынтыкка кыргыз тарап кендеги алтын казып алууну азайтуу боюнча пландар маалым болгондон кийин келишкен.

Жоомарт Оторбаев «Кумтөрдү» улутташтырууга дагы каршы чыгууда

Эгерде акыркы күндөрү айрым парламенттик фракциялардын башчылары жана жогорку даражалуу өкмөттүк чиновниктердин жасаган билдирүүлөрүнө таянсак, анда алтын активди «сыгып алуу» мүмкүнчүлүгү дагы эле актуалдуу болуп кала берүүдө. Мисалы «Ар-Намыс» фракциясынын лидери Феликс Кулов «Кумтөрдү» улутташтыруудан коркпоого чакырды.

– Андан кийин деле кен баары бир иштей берет. Бир күнгө дагы, бир саатка дагы токтобойт. Ал иштей берет,

биздин казынаны толуктай берет,–деп айтты депутат.

Ага «ата-мекенчилер» дагы кошулат.

– Биз дагы эле ушул позицияны карманып жатабыз,–деп эске салды Өмүрбек Текебаев.

«Кумтөрдү» улутташтыруу тууралуу министрлер кабинетинде дагы айта башташканы кооптондурат.

– Биз мындай вариантты жокко чыгарбайбыз,–деди КРдын вице-премьер-министри Валерий Диль. – Жу-

мушчу топ түзөбүз, бардыгын анализдей турган эл аралык институттарды тартабыз. Бул балким улутташтыруу эмес, мисалы менчиктин формасын өзгөртүү болушу мүмкүн.

Бирок көз карандысыз эксперттер «Кумтөрдү» улутташтыруу республика үчүн кайгылуу кесепеттерге алып келет деп эсептешет. Эмне үчүн? Эмесе, аларга сөз берели.

Уландысы 3-бетте

• СЫЙМЫКТАНАБЫЗ, СҮЙӨБҮЗ, УРМАТТАЙБЫЗ!

УЛУУ ЖЕҢИШТИН 70 ЖЫЛДЫГЫ МЕНЕН

• ТҮБӨЛҮК БААЛУУЛУКТАР

ФРОНТТУК ҮГҮТ БРИГАДАЛАРДЫН ЖОЛУ МЕНЕН

Биринчи майга карата 1941-жылы түзүлгөн легендарлуу фрунзелик 385-дивизиянын каттамы аркылуу өтүү үчүн Бишкектен үгүттөө бригадасы жолго чыкты. Ата-бабалардын согуштагы даңктуу жерлерине жасалуучу алдыдагы саякат – бул жарыштын балдаркатышуучуларынын дагы, анын уюштуруучуларынын дагы – коомдук «Үгүт бригада» фондунун кичинекей жеңиши. Алардын аракеттери жана көшөрө жасалган эмгегинин жардамы менен кайрымдуулук кыймылын үч мамлекет - Кыргызстан, Россия, Беларусиянын башчылары бир добуштан колдошту. Долбоорго ушундайча же башка жол менен катышып калгандардын бардыгы ата-бабалары адамзаттын тарыхындагы эң эле көп кан төгүлгөн каардуу согушта курман болгондордун укум-тукумдарына жакын жана түшүнүктүү болгон идеяны жан дили менен колдоп кетишти.

• Алишер Казимов

Кичинекей нерседен улуу нерсе курулат

Бул кампания старт алганга чейин үгүт бригадасынын катышуучулары убактысын бекерге корутушкан жок. Күн сайын репетиция жасашты, ал эми дем алыш күндөрү Ысык-Көл областынын Жети-Өгүз районундагы Тамга айылынын «Кызгалдак» («Тоо кызгалдактары») балдар бий жамааты программаны кынтыксыз аткаруу үчүн көнүгүп жатат дегендей көп элдин алдында концерт коюуга жетишип жатышты.

Күн жылуу тийген ишембиде, 4-апрелде ысык-көлдүк жылдыздарды россиялык «Кант» абабазасында тосуп алышты. Меймандарга жыш программа даярдашып, аскердик аэродромду кыдыртып тааныштыруу экскурсиясын өткөрүштү, авиациялык техника тууралуу айтып беришти.

Дал келишип калдыбы айтор, тамгалык балдар концерт койгон күнү

абабазада Александр Невский атындагы храмдын курулушун таш менен түптөө салтанаты болуп өттү. Жакшы белги! Жарым жыл бою өжөрлөнгөн репетициялардан кийин Кант базасынын сахнасына чыккан балдарды тааный албайсың: орус жана беларус улуттук кийимдерин кийген сулуу кыздар бийдин сыйкыры менен арбап жатышты.

Үгүт жарышына ансамблдин жетекчиси Мирбек Маматовдун жогорку топтогу 18 тарбиялануучусу: 13 кыз жана 5 эркек бала катышат. Ар бир концерттик программада балдар ондон бий номерлерин көрсөтүшөмөкчү. Алар өзүнүн Россия жана Беларусиядагы курбалдаштарын дагы, улуу муундарды дагы таң калтыра алышат деп ишенет устат. Ал мындан 10 жыл мурда кыргыздын алыскы айылында бий ансамблин түзгөн учурда ушундай ийгиликке жетем («Тоо кызгалдактары») областтык жана республикалык конкурстарга ийгиликтүү катышкан, бирок мындай саякат тууралуу кыялданышпаса керек) деп ойлоду бекен? Атак-даңк

тууралуу ойлогон эмес, болгону баарын нөлдөн баштаган. Алгач өз колу менен азыр балдар бийлеп үйрөнүп жаткан клубду оңдоп-түздөдү. Андан кийин окуучу кыздарды алды. Күн сайын өзүнүн кичинекей жеңишине жетишүү менен бардык билимин жана жан дилин жумшады. Жыйынтыгы күткөндөгүдөн дагы ашып түштү.

Эстелик ыйык...

«Кыргызстандын үгүт бригадасы – тынчтык жана кайрымдуулуктун урматына» коомдук кайрымдуулук фонду туптуура бир жыл мурда түзүлүп, катталган болчу. Ошондо топтун негизги курамын талкуулоо учурунда күжүрмөн чыгармачыл күч катары кимди тандоо керек деген маселе келип чыккан.

– Бишкекте эң сонун ансамблдер, мыкты даярдалган балдар бар экендигин билебиз, бирок, биз дал ошол Жети-Өгүз районундагы Тамга айылындагы эч кимге белгисиз бий тобун тандадык, – дейт фонддун төрагасы Керим Шатманов. – Кеп республиканын чегинен сырткары кайсы бир жакка чыкканды айтпаганда дагы ийримдерге жөнөкөй эле катышуу мүмкүнчүлүгүнө ээ болбогон борбордон алыста жашаган балдар эң мыкты жыйынтыктарды көрсөтө башташкандыгында болду. Ошентип чечим өзүнөн өзү чыкты. Эгерде биз бүгүн аларды колдосок, талантты өнүктүрүүгө көмөктөшөбүз, демек ийгиликке жетүүгө кепилдик бар. Ал эми алардын Улуу Ата Мекендик согуштун жылдарында каза болгон чоң аталарынын согуштагы даңктуу жерлери аркылуу өтүүнүн уникалдуу мүмкүнчүлүгү совет эли жасаган улуу эрдик тууралуу эскерүүнү сактап калууга мүмкүнчүлүк берет.

Согуш жылдарында фронтко Кыргызстандан 363 миңден ашуун адам кеткен жана алардын төрттөн үч бөлүгү салгылашуу талааларында калган. 1941-жылы Фрунзе шаарында түзүлгөн 385-мотоаткычтар дивизиясы Минск үчүн салгылашууга катышкан. Беш күндүк салгылашуу үчүн эле тогуз жоокерге Советтер Союзунун Баатыры наамы ыйгарылган – согушта ушунчалык көп кан төгүлүп жана айыгышкан салгылашуулар болгон.

– Биздин максат бул эрдикти түбөлүккө эске сактоого салым кошуу, фашисттердин жолуна каршы туруу менен биздин эркиндикти жана көз карандысыздыкты та-

лашкан советтик жоокерге таазим кылуу. Анын маанисин жана масштабын талашып-тартышуу кантип болсун? – дейт Керим Кожомкулович. – Бул кыймыл эл аралык статуска ээ болушу үчүн мен бардык аракетимди жумшаймын. Биз элдер ортосундагы достукту, жаштардын интернационалдык пикир алышуусун жана патриоттук тарбиялоону үгүттөйбүз. Миссиянын бийик максаттарынан программаны колдогон үч мамлекеттин президенттери дагы, жалпы ишке кандай болсо дагы өзүнүн үлүшүн кошкондор дагы шектенишкен жок. Сапарга чыгаарга бир ай калганда долбоордун башкы демөөрчүсү өлкөнүн көрүнүктүү уюлдук операторлорунун бири боло тургандыгы белгилүү болду. Коомдук фондго ири соода түйүнү каржылык жардам көрсөттү. Жогорку Кеңештин депутаттары дагы четте калышкан жок, парламенттин спикери бардык фронттор боюнча колдоо көрсөттүүнү убада кылды. Максаты эсте калгандардын сөз учугун чыңдоо жана анын качандыр бир кезде үзүлүп кетпешине жол бербөө болгон аскердик-патриоттук акцияга ар кандай социалдык катмарлардагы жана бардык курактагы миңмиңдеген жөнөкөй кыргызстандыктар кошулушту.

– Кудай сактасын, ошол согуштун үрөй учурган коркунучтары экинчи кайталанбаса экен, бирок, Улуу Ата Мекендик согуштун жылдарын жана советтик жоокердин эрдигин унутууга акыбыз жок. Бул жеңишти биргелешип алып келдик. Биздин балдар өзүнүн аталарынын согуштук каттамы аркылуу өтүшөт, бул алар үчүн алардын эсинде түбөлүккө кала турган маанилүү окуя болуп калат. Бактыга жараша алар согуш тууралуу уккандарынан гана билишет, бирок алардын милдети өзүнүн ата-бабаларынын көрүстөндөрүнө төмөн ийилип таазим кылуу жана өткөн мезгилге кайрылуу менен учурда-

гы советтик жоокерлердин эрдигин эстөө, – деп парламенттин депутаты Райкан Төлөгөнов 4-апрелде россиялык «Кант» абабазасында «Кызгалдак» бий ансамблинин концертинин алдында чыгып сүйлөгөн сөзүндө айтты.

Каттам белгилүү

1-майда курамында «Кызгалдак» чыгармачыл жамаатынын 18 тарбиялануучусу, обончулардын эл аралык конкурсунун лауреаты Марат Ибраев, топтун эки тарбиялоочусу жана кайрымдуулук фондунун үч активистин камтыган үгүт бригадасы Москвага учушту. Кийинки күнү эле балдар Москва областынын Подольск шаарында концерт беришти. Подольск шаарынын Администрациясынын Концерттик залында балдар Улуу Ата Мекендик согуштун ардагерлери жана бардык подольскиликтер үчүн мыкты концерт коюшту. Сахнага «Кызгалдак» балдар бий ансамбли жана вокалчылардын эл аралык конкурстарынын лауреаты Марат Ибраев чыгышты.

Көрүүчүлөр биздин мекендештерди жылуу кабыл алышты жана Улуу Ата Мекендик согушта фронттордо курман болгондорду эскергендиги үчүн жана биздин элдердин ортосунда достукту сактап келе жаткандыгы үчүн дүркүрөгөн кол чабуулар менен ыраазычылык билдиришти.

4-майда балдар Ломоносов атындагы Москва мамлекеттик университетинде (ММУ) концерт беришти. Кыргызстандыктар Жеңиш Күнүн Минск шаарында белгилешет жана негизги концерттик программада бий номерлери менен чыгышат. Беларусияда алар айыгышкан согуштар жүргөн жерлерден өтүшөт. Эскерүү турнеси Калининград областында Балтийск шаарында аяктайт, ал жерде жаш артисттер концерт коюшат жана Россиянын аскер-деңиз флоту менен таанышат.

«КУМТӨРДҮ» УЛУТТАШТЫРГАНДАН КИЙИН ЭМНЕ БОЛОТ?

Башы 1-бетте

КЫЛЫЧТЫ БУЛГАЛАЙ БЕРҮҮГӨ БОЛБОЙТ

Бакыт Бакетаев, политолог:

Айрым депутаттар сунуштап жаткандай «Кумтөрдү» алды-артын карабастан кылыч менен бир шилтеп кыя чапкандай чечип салуу абдан коркунучтуу. Өзгөчө эл аралык укуктук талаада аракеттенүүгө туура келерин эске алганда бул кооптуу. Бул республика үчүн чоң тобокел. Эл аралык соттор балким биздин тарапта болушпайт. Биз келишимдерге кол койгонбуз, ал эми анын эрежелерин сактаганды каалабай жатабыз. Маанилүү иштер мындай жасалбайт.

Тилекке каршы, бүгүнкү күндө «Кумтөр» маселеси таза экономикалык маселеден саясий маселеге айланды. Тагыраак айтканда, аны айландырышты. Анткени сөз Кыргызстандагы масштабы боюнча өтө ири финансылык агымдарга көзөмөл кылуу тууралуу болуп жатпайбы.

«КУМТӨРДҮН» АЙЛАНАСЫНДАГЫ ЫЗЫ-ЧУУ САЯСИЙ ПОПУЛИЗМ

Токтайым Үмөталиева, укук коргоочу:

Бүгүнкү күндөгү «Кумтөрдүн» айланасындагы ызы-чуу – саясий популизм жана парламенттик шайлоонун алдындагы элди алаксыйткан оюн. Биздин саясатчылар эл аралык мыйзамдарды чындыкка негиздебестен, кырдаалдын пайдасына карап түшүндүрүшөт.

Эл аралык мыйзам чындап эле мамлекеттердин кен байлыктарга менчик укугун коргойт. Бирок алар өздөрү мындай мыйзамдарды чектөөгө юридикалык негиз бергенге чейин гана. Мындай негиздердин бири – улутташтыруу. Эгерде ал ишке аша турган болсо, республиканы сөзсүз түрдө «Центрранын» акционерлери сотко беришет. Биз процессте утулабыз. Эмне үчүн? Анткени «Ак-Кеме» мейманканасы боюнча соттон утулганбыз, анын жыйынтыгында «Кыргызалтындын» «Центррадагы» акциялары камакка алынган.

Жыйынтыгында республиканын улуттук коопсуздугуна коркунуч туудурган эсте калаарлык окуя болду. Бардык кийинки соттор республикага каршы өтүп, чыгашанын ордун төлөп берүү тууралуу бир канча доо арыз берилгендигин эске сала кетем – бул иш боюнча Кыргызстан дагы утулат. Элестете аласыздарбы, мамлекеттик бюджеттен демек сиз менен биздин чөнтөктөрүбүздөн

Анан албетте саясий партиялар бул темада өз кызыкчылыктарын көздөшөт. Мисалы, «Ата-Мекен» партиясы патриоттуулуктун эсебинен упай топтоодо. Кыргызстандыктарды коррупция болгон жана бул улутташтыруунун бирден бир себеби деп ынандырып жатышат. Саясатчылар ишкана боюнча келишимдердин арамза оюн терштирүүнү калк чыгынарын күмөн экендигинен эпчилдик менен пайдаланууда.

Мен мындай деп эсептеймин: Эгерде Өмүрбек Текебаев «Кумтөрдү» улутташтырууда эч кандай коркунуч жок деп ишендирип жаткан болсо, анда кийин сураш үчүн муну жазуу жүзүндө тастыктасын. Болбосо ишкананы кыйраткандыгы үчүн башка адамдарды сурашат.

Жалпысынан алганда «Центрра» менен сүйлөшүүлөрдү улантуу үчүн пикирлер дал келген жаңы түйүндөрдү издөө зарыл.

кандай сумманы чыгарууга туура келет? Сөз 7-8 миллиарддаган долларлар тууралуу болуп жатат.

Улутташтыруунун тарапкерлери кен ишкананы республика өзү иштете алат деп жатышат. Ооба, «Кумтөрдүн» жумушчуларынын басымдуу көпчүлүгү Кыргызстандын жарандары. Бирок аларды сабаттуу башкаруу керек да. «Кумтөрдү» улутташтырган соң, алардын ишкананы башкаруусуна жол беришпейт. Саясий жактан коюлган бирөөнүн кишилери келет. Алардын милдети өндүрүштү өнүктүрүү эмес, аларды койгондордун кызыкчылыктарын камсыздоо. Мындай учурда «Кумтөр» эмнеге айланат?

Ал эми «Кумтөр» иштөөсүн улантат тургандыгы боюнча... Бул күмөн. «Центрранын» башка акционерлери кенде алтын өндүрүүнү токтотуу жана тоңдуруу үчүн балким жок дегенде сот процесси аяктаганга чейин бардык мүмкүнчүлүктөрдү жасашат. Эгерде Кыргызстан бардык тыюу салууларга түкүрүп салып кен иштетүүнү улантса, анда сөз республикага карата экономикалык санкцияларды киргизүү – банк эсептерин, чет өлкөлүк активдерди камакка алуу, саясий элитанын чет өлкөгө баруусуна санкция киргизүү жана башка чаралар болушу мүмкүн.

менен бекемделген эмес. Ошондой эле, эч ким мындай чечимдин укуктук кесепеттерине ушул кезге чейин расмий баа бере элек.

Келгиле майда-чүйдө жактарына токтололу. Мисалы, алтын кенде иштеген Канададан келген карьердеги жүк ташуучу унааларды алалы. Мындай машинанын бир эле дөңгөлөгүнүн баасы Бишкектеги эки бөлмөлүү батирдин суммасына тете. Улутташтыруудан кийин жүк ташуучу автоунаалар кенден кетишет. Анан эмне болот? Биз канадалык автоунаалардан мисалы, белоруссиялык машиналардын пайдасына баш тарта алабыз, бирок муну ким төлөп берет? Ал эми акча ошол замат эле келбейт. Алтын өндүрүү заматта эле, күн сайын киреше алып келе калбайт. Бул кен казуудан баштап, өндүрүү, аффинаж, сатып өткөрүү сыяктуу узак процесс.

ӨЛКӨ СОТТОН УТУЛУУГА ДУУШАР БОЛОТ

Марс Сариев, политолог:

«Кумтөрдү» улутташтыруу – бул ири трансулуттук компания менен түздөнтүз каршылашууга баруу. Окуялардын мындай өнүгүүсү көп миллиарддаган соттук доо арыздарга, узакка созулган терштирүүлөргө, Кыргызстандын инвестициялык жагымдуулугунун сезилерлик төмөндөөсүнө алып келет.

Бүгүнкү күндө «Кумтөр» менин көз карашымда – өлкөдөгү кырдаалды начарлатуу үчүн талылуу жер. Ишкананын айланасында тышкы жана ички оюнчулар дайыма жашыруун оюндарды жүргүзүп келишет.

Кыргызстандын «Центррадагы» акцияларын камакка алуу «Кумтөрдү» улутташтырууга чакырып жаткандарды эсине келтирүүгө таасирин тийгизиши керек болчу. Бул биздин атка минерлер жана депу-

таттар буга чейин чет өлкөлүк инвесторлор менен өз ара мамилелердеги эл аралык укуктук аспектини эске албагандыгын далилдеп турат. Ошондуктан КРдын өкмөтү өзү кабыл алган милдеттемелерге каршы аракеттене турган болсо, эл аралык соттордо жеңилүүгө дуушар болот. Цивилизациялуу укуктук талаада жашап жана иштөө керек, ал эми «Кумтөрдү» улутташтыруу өлкөнү бул мүмкүнчүлүктөн көпкө чейин ажыратат.

Жалпысынан алганда, каршылашкан тараптар ишкана боюнча сүйлөшүүлөрдү мүмкүн болушунча тезирээк аягына чыгарышы керек. Республика Евразия экономикалык биримдигине кирүүгө байланыштуу олуттуу өзгөрүүлөрдүн босогосунда турат. Ага кирген соң көп нерсе өзгөрөт.

ЭЛГЕ КАРШЫ ЖАСАЛГАН КЫЛМЫШ

Марат Казакпаев, политолог:

Эмне үчүн «Кумтөрдү» улутташтыруу тууралуу айта башташты? Анткени өкмөт «Центрра» менен сүйлөшүү процессин создуктуруп жиберди. 2014-жылдын февраль айында парламент аркылуу биргелешкен жаңы ишкана түзүү тууралуу меморандумду басым менен өткөргөн. Бирок андан ары эч нерсе ордунан жылган жок. Ошол боюнча эч кандай конкреттүү макулдашууларга жетишкен эмес. Жогорку Кеңеш өзүнүн ишин жасады, ал эми

өкмөт кайсы бир себептер менен аракет кылган жок.

«Кумтөрдү» улутташтыруу – бул элге каршы жасалган кылмыш. Ал өлкөнүн кыйроосуна алып келет. Латын Америкасынын айрым өлкөлөрүндө ири бюджет түзүүчү ишканалар улутташтырылган болчу. Ушундан соң бул өлкөлөр терең экономикалык депрессияга дуушар болушкан. Ал эми Кыргызстан кайда барып кептелээрин элестетүү өтө коркунучтуу.

ЖОГОТУУЛАРДЫ ЖАБА ТУРГАН КАРАЖАТ ЖОК

Ольга Лаврова, КРдын экс-каржы министри:

Эгерде Кыргызстан «Кумтөрдү» жоготуп алса, анда өлкөнүн бюджетин үчүн жалпы жоготуулар 9 миллиард сомду түзөт. Аларды

жаба турган эч кандай каражат жок. «Кумтөр» республиканын бюджетинин киреше бөлүгүн түзүүдө чоң роль ойнойт.

«КУМТӨР» БАНКРОТ БОЛОТ

Өмүрбек Абдрахманов, Жогорку Кеңештин депутаты:

«Кумтөрдү» улутташтыруу жаман гана кесепеттерди алып келет. Ишкана биздин өкмөт аны улутташтыргандан кийин иштей баштай тургандыгына ишенбеймин. «Кумтөрдөн» тышкары республикада баалуу металлдын

30дан ашуун кендери бар. Мага айткылачы, алардан алтын казып алып жатышабы? Дээрлик 20га жакын мамлекеттик компания банкрот болду. «Кумтөр» дагы улутташтыргандан кийин ушундай болуп калат.

КРДЫН КАДЫР-БАРКЫНА УРУЛГАН СОККУ

Асел Мурзакулова, саясий илимдердин кандидаты:

Көптөгөн кыргызстандыктар «Кумтөрдү» улутташтыруу вариантын абдан жөнөкөйлүк менен кабыл алышат. Алар чет мамлекеттердин жарандары кенден кетишсе эле бул кененчиликке алып келет деп эсептешет, анткени дал ошол чет өлкөлүктөрдүн катышуусу «Кумтөрдөгү» жыргалчылыктын жоктугу же алардын кыянаттык менен пайдалануусу катары каралат. Ушундай артта калган түшүнүктү саясатчылар өз пайдасына колдонуп, аны саясий күрөштүн куралы катары колдонууда. Мисалы, көптөн бери эле «Центрра» менен болгон кайсы гана болбосун макулдашууларга радикалдуу көз карашта болгон Саруунун жашоочуларынан мамлекеттик медицина, энергосектордун жана милицияга, азыркы бийликке ишенеби же жокпу деп сурасаң, албетте анын жообу «жок» болот. Бирок алар колдоп жаткан улутташтыруу - мамлекет көзөмөлдөгөн тармактарда өкүм сүргөн терс көрүнүштөрдү, көтөрө алгыс каржы жагын айтпаганда дагы, «Кумтөргө» чагылдырылып жатканын түшүндүрөт. Ошондуктан улутташтыруу варианты андай жөнөкөй эмес.

Аны биздин экономиканын деңгээлинен ажыратып кароого дагы болбойт. Эгерде биз башка экономикалык шарттарга ээ болсок, ага ылайык кендердин үстүнөн көзөмөлдөө маселелерин чечүүгө такыр башкача мамиле болмок. Мисалы, Казахстан бир канча жыл мурда, 90-жылдардын ортосунда чет өлкөлүк капиталга сатылган мунай кендерин сатып алуу процессин баштаган. Кайталап айтамын, сатып алууну башташкан, башкача айтканда чет өлкөлүк компанияларга алардын чыгымдары, бул маселеде эл аралык талаптарга ылайык чыгымдары, толугу менен төлөнүп берилген. Монголия да ушул жол менен кетти. Бүгүнкү күндө биз бул өлкөлөргө тышкы инвестициялардын активдүү тартылып жаткандыгын көрүп жатабыз, анткени алар эл аралык нормаларды жана инвесторлордун укуктарын таанышат. «Кумтөрдү» улутташтыруу өлкөнүн кадыр-баркына терс таасир тийгизет. Ал элге зыяндан пайданы көбүрөөк алып келе тургандыгына ким кепилдик берери чоң суроо.

ШЕКТҮҮ ДЕМИЛГЕ

Шерадил Бактыгулов, мамлекеттик башкаруу боюнча эксперт:

Кыргызстан «Кумтөрдү» улутташтыргандан кийин кенди өз алдынча иштетип, алтынды сата алабы? Мен эгерде Кыргызстандан алтын уюган түрдө сатылса дагы канадалык тарап баалуу металлды камакка алууга сот аркылуу эл аралык ордер ала алат деп эсептеймин. Башкача айтканда, республикадан дүйнөлүк рынокко сатыла турган бардык алтынга ордер ала алат.

Өкмөттүн кызыкчылыктарын «Кыргызалтын» ЖЧКсы коргойт жана ал аркылуу сатыла турган нерсенин бардыгын канадалык акционерлердин пайдасына алып коюуга болот.

Улутташтыруу боюнча мыйзам долбоорун кооздоп жазууга болот. Бирок ал иш жүзүндө эл кызыкчылыгында иштейби? Муну шектүү демилгенин авторлору өздөрү да билбейт. Иш жүзүндө кагаздагы сөздөр эч кандай эсептөөлөр

БАРСКООН АЙЫЛЫНДАГЫ БАЛА БАКЧА ЖАҢЫ ЭМЕРЕК МЕНЕН ЖАБДЫЛДЫ

Ысык-Көл облусунун Жети-Өгүз районундагы Барскоон айылында бала бакча эми 2015-жылдын жазынан баштап 140 тарбиялануучуну батырууга жөндөмдүү. «Кумтөр Голд Компани» бакчаны жаңы эмерек менен жабдууга 660 миңден ашуун сом бөлдү.

Компаниянын колдоосу менен бала бакча жаңы эмерек алды жана эми кабыл алынуучу балдардын саны көбөйдү. Жаңы эмеректерди - шкафтарды, столдорду, стулдарды жана керебеттерди Жети-Өгүз районунан жергиликтүү ишкана даярдады.

«Мурда бала бакча 70 гана баланы кабыл алса, эми ал сан эки эсеге көбөйдү. Айылыбыз үчүн алтын өндүрүүчү компания тарабынан көрсөтүлгөн жардам өтө керектүү. Көрсөтүлгөн колдоо үчүн компанияга бардык жашоочулардын атынан ыраазычылык билдирем», - деп белгиледи Барскоон айыл өкмөтүнүн башчысы Руслан Эшмамбетов.

МӨМӨ-ЖЕМИШТЕРДИ КАЙРА ИШТЕТҮҮЧҮ «БАЛ ШИРЕ» ЗАВОДУ ЖАРГЫЛЧАК АЙЫЛ АЙМАГЫНА ӨТКӨРҮЛҮП БЕРИЛДИ

«Кумтөр Голд Компанинин» жергиликтүү жамаатарды туруктуу өнүктүрүү боюнча стратегиясынын алкагында Жети-Өгүз районунун Ак-Терек айылында жайгашкан асептикалык консервация менен шире чыгарган мөмө-жемиштерди кайра иштетүүчү «Бал Шире» заводу Жаргылчак айыл аймагынын муниципалдык менчигине өткөрүлдү. Аны муниципалдык менчикке өткөрүп берүүнүн юридикалык жана финансылык маселелерин жөнгө салуу боюнча бардык процедуралар ушул жылдын мартында аяктаган.

Ишканалары түзүү «Кумтөр Голд Компанинин» инвестициялары менен мүмкүн болуп, алардын жалпы көлөмү ишкана иштеген жылдар ичинде 36 миллиондой сомду түзгөн. Өндүрүштү баштоодон мурда, бир нече жыл мурун эле «Кумтөр Голд Компани» заводко кеңштик жана техникалык колдоо көрсөткөн. Тартылган адистер ишканага өнөктөштөрдү издөөдө, чийки зат сатып алууда жана продукцияны сатып өткөрүүдө жардам берген. Даяр продукциянын бир бөлүгү «Кумтөр» кен ишканасына сатылып келген. 300 литр ширенин биринчи партиясы ишканага 2014-ж. 18-ноябрында жеткирилген. Ошондой эле «Кумтөрдүн» жардамы менен заводдун имаратында цех капиталдык оңдоодон өтүп, муздатыч кампа сатылып алынган жана айланасы көрктөндүрүлгөн.

Жаргылчак айыл аймагындагы «Бал Шире» муниципалдык ишкана өрүктөн, алмуруттан жана помидордон пюре чыгарат. Жарым фабрикаттык пюре шире жасоодо колдонулат. Бишкектеги ишкана менен келишим боюнча «Бал Шире» пюрени ага жеткирет жана өнөктөш ишканада нукура шире өндүрүлөт, аны даярдоодо консерванттар колдонулбайт.

Завод иштеген жылдарда Ысык-Көл облусунун фермерлеринен 64 тонна өрүк, 19 тонна алма, 20 тонна алмурут жана 30 тонна помидор сатып алынган.

«Бул ишканалардын ачылышы жергиликтүү жашоочуларды иш менен гана камсыздабастан, жакын жайгашкан айылдардын жашоочуларына өндүрүмүн кайра иштетүүгө тапшырууга да шарт түздү. Жакынкы келечекте заводдун экологиялык таза продукциясы өлкөдө таанымал болуп калат деп ишенебиз», - деп белгиледи заводдун директору Кайрат Жаныбеков.

«КУМТӨР ГОЛД КОМПАНИ» ТОО-КЕН ИШТЕРИ ИНСТИТУТУНУН АУДИТОРИЯСЫН РЕМОНТТООГО ЖАРДАМ БЕРДИ

3-апрелде Академик Ү.Асаналиев атындагы Тоо-кен иштери жана тоо-кен технологиялары институтунун «Кумтөр Голд Компанинин» эсебинен ремонттолгон аудиторияларынын ачылышы болуп өттү. Ачылыш аземи Кыргыз Республикасынын Геологдор күнүнө карата уюштурулган. Ага ЖОЖдун педагогикалык курамы, «Кумтөрдүн» жетекчилиги жана журналисттер катышты.

Ремонттун жалпы наркы 1,5 миллионго жакын сомду түздү. Бөлүнгөн каражатка подряддык уюм Институттун 1-корпусундагы китепкананын окуу залынын жана 2-корпусундагы аудиторияларынын ремонтун жүргүздү.

Ачылыш аземи убагында институттун жетекчилиги эки корпусу жана аудиторияларды көрсөттү, ошондой эле конокторду андагы экспонаттардын тектердин жана минералдардын үлгүлөрүнүн саны 7 миңден ашуунга жеткен геология музейине алып барышты. ЖОЖдун студенттери көрсөтүлгөн колдоого ыраазычылык катарында даярдалган оюн көрсөтүштү, а окумуштуулар кеңеши компаниянын тобокелчиликтерди башкаруу, нормативдик базаны сактоо жана туруктуу өнүктүрүү боюнча вице-президенти Родни Ступарекке ардактуу профессор наамын ыйгаруу чечимин чыгарган.

«Тоо-кен иштери институтунан ардактуу профессор наамын алуу - мен үчүн чоң сыймык. Институт менен компаниянын ортосунда көп жылдык кызматташуу түзүлгөн, ал институттун биздин өндүрүштө иштеп жатышкан бүтүрүүчүлөрү аркылуу жүзөгө ашырылууда. Бүгүн биз мурдагыдай эле институттун адистер менен тыгыз иштешүүдөбүз жана болочокто аны улантууга бекем ишенебиз», - деп белгиледи Родни Ступарек.

«Биз көптөгөн жылдар бою уланып келе жаткан компания менен институттун ортосунда бир катар тармактарда түзүлгөн кызматташтык жана иштиктүү байланыштарга кубанычтабыз. Быйыл КГК бүтүрүүчү уландар менен кыздарды эки жылдык стажировка программасына тандап алууну

пландаштырууда, анын алкактарында бүтүрүүчүлөрдө өз билимдерин, идеяларын жана чыгармачылык потенциалын практикада жүзөгө ашыруу мүмкүнчүлүгү болмокчу», - деп белгиледи персоналды окутуу жана өнүктүрүү бөлүмүнүн кеңешчиси Норман Бобосел.

«Мага Кыргыз Республикасында билим берүүнү өнүктүрүүдө бир максатта болгондугубузду көрүү жагымдуу. Мен «Кумтөр» компаниясына биздин жардамдашуу өтүнүчүбүздү колдогондугу үчүн ыраазычылык билдирем. Биз жогору квалификациялуу адистерди чыгарабыз жана алар ушундай ири ишканаларда керек болгону үчүн кубанычтамын», - деп белгиледи Тоо-кен иштери жана тоо-кен технологиялары институтунун директору Акылбек Маралбаев.

«ЫСЫК-КӨЛ ОБЛУСУНУН ЖАШТАР БАНКТАРЫ» ӨЗҮНҮН ЭКИ ЖЫЛДЫК ИШМЕРДҮҮЛҮК ЖЫЙЫНТЫКТАРЫН ЧЫГАРДЫ

Бишкекте 2015-жылдын 25-февралында «Кумтөр» компаниясынын каржылык колдоосу менен Борбор Азиядагы Евразия Фонду (БАЕФ) тарабынан ишке ашырылган «Ысык-Көл облусунун жаштар банктары» долбоорунун алкагында уюштурулган «Жаштардын жергиликтүү уюмдарды өнүктүрүүгө катышуусу» аттуу улуттук конференция өттү. Мамлекеттик органдар, жаштар кыймылдары, эл аралык жана өкмөттүк эмес уюмдардын өкүлдөрү, жолугушуунун катышуучулары жаштарды жергиликтүү коомдорду өнүктүрүүгө тартуунун натыйжалуу формаларын талкуулашты.

Жолугушуунун алкагында долбоордун мүчөлөрү жана катышуучулары министрликтин жана өкмөттүк эмес сектордун өкүлдөрүнөн өзүнүн тажрыйбасы тууралуу айтып берген жана жаштар менен баалуу кеңештеринен бөлүшкөн бет ачарын угушту. Фокус топтордун жүрүшүндө жаштар бийлик жана Кыргызстан жаштарынын потенциалын чыңдоого кызыкдар болгон эл аралык уюмдар менен мындан ары кызматташуу үчүн сунуштарды иштеп чыгышты.

«Жаштар менен өз ара аракеттенишүү Ысык-Көл обла-

стын туруктуу өнүктүрүү боюнча компаниянын стратегиясынын биринчи орунда турган милдеттеринин бири болуп саналат. Дал ошон үчүн биз жаштарга өзүнүн идеяларын ишке ашырууга жана өзүнүн активдүү жарандык позициясын билдирүүгө мүмкүнчүлүк берген «Ысык-Көл областынын жаштар банктары» долбоорун колдодук. Эки жылдын ичинде долбоордун алкагында компания билимди жакшыртууга, спорт жана сергек жашоо образын илгерилетүүгө багытталган долбоорлорго, маданий жана экологиялык иш-чараларга, ошондой эле инфраструктураны жакшыртууга 300 миң долларга жакын каражат бөлдү. Бул демилгелер жергиликтүү уюм-

дарга пайда алып келгендигине ишенемин», - деп белгиледи «Кумтөр Голд Компани» компаниясынын президенти Даниел Дежарден.

Өз кезегинде Кыргыз Республикасынын Эмгек, миграция жана жаштар министринин орун басары Марат Нуралиев жаштардын потенциалын жогорулатуу жаатында өзүнүн ведомствосунун ишмердүүлүгү тууралуу айтып берди. «Мисалы, милдети жаштардын ишкерлигин колдоо болгон жаштар борборлорун түзүү дээрлик ийгиликтүү болду. Бул жерде мен БАЕФ жана «Кумтөр» компаниясына биздин жаштардын демилгелерин колдогондугу үчүн ыраазычылык билдиргим келет», - деп белгиледи Нуралиев.

• БИЗНЕСИ ӨНҮКТҮРҮҮ

ЫСЫК-КӨЛДҮК ӨНДҮРҮҮЧҮЛӨР РЫНОКТУ САПАТЫ МЕНЕН БАГЫНДЫРУУДА

Өзүнүн Ысык-Көл облусундагы ишмердүүлүгү менен «Кумтөр Голд Компани» сапаттуу, даамдуу жана экологиялык таза продукция сунуштаган жергиликтүү өндүрүүчүлөрдү жана тапшыруучуларды колдоп келет. Мындай мезгил сынынан өткөн компаниянын өнөктөштөрү ичинде – “Бир айыл, бир азык” ассоциациясы жана “Ак-Жалга” сүттү кайра иштетүү заводу бар.

Кыям сыйпалган нан

Айыл жашоочулардын кирешесин көбөйтүү жана ысык-көлдүк продукцияны өнүктүрүү үчүн Жети-Өгүз районунда 2011-жылы JICA жапон агенттигинин техникалык колдоосунда уникалдуу долбоор старт алган. Аймакты өнүктүрүү программасынын алкагында жергиликтүү калк ичинен “жамааттар” деп аталган коомдор түзүлгөн, бүгүнкү күндө алардын саны 142ге жетти. Алар облуска дагы, жакынкы жана алыскы чет өлкөгө сатыкка азык-түлүк жана сувенир продукциясын даярдашат. Долбоордун катышуучуларын даяр өндүрүмдү сатып өткөрүп, бизнести илгерилетүүгө жергиликтүү жана жапон кеңешчилери үйрөтүшөт. “Ысык-Көл бренди” маркасындагы товарларды Бишкек жана Караколдон, шаарлардын мейманкана жана отелдеринен, Балыкчыдагы АЗСте табууга болот.

- Биздин товарлар эң мыкты даамы, пайдалуулугу жана уникалдуулугу менен белгилүү,-дейт ассоциациянын өкүлү Наргиза Эркинбаева. – Жергиликтүү экологиялык таза чийки заттан кыям жана джем, табигый ширелерди, сарымсак пастасын, бал, как өндүрөбүз. Бардыгы табигый! Тамак-аш кошулмалар жана консерванттарсыз. Анча чоң эмес көлөмдөгү таттуулар үйдөн колго жасалып, процесске бүтүндөй үй-бүлө катышат. Чоң тапшырыктар “Кумтөрдүн” колдоосу менен Каракол жана Бөкөнбаевдеги кесиптик лицейлердин негизинде ачылган атайы жабдылган цехтерде аткарылат. Бардык өндүрүм сертификацияланган.

2014-жылы “Бир айыл, бир азык” ассоциациясынын жергиликтүү сатууларынын көлөмү дээрлик төрт миллион сомго жетти, тышкы ставкаларды эсепке алганда 8 млн. сомдон ашуун. Сатуулардын 70 пайызын туристтер жан дили менен сатып алган сувенирлер түзөт. Улуттук кийиз буюмдарды Жапонияга жана Европа өлкөлөрүнө экспорттоо жөнгө салынган. Келечекте – тышкы рынокко азык-түлүк сатуу да каралган. Буга жетишүү үчүн жамааттардын өкүлдөрү

бирдей азык өндүрүүнү үйрөнүп жатышат. Ар бир кожойке бир эле тамакты ар башка даярдай турганы жашыруун эмес. Бирок, сөз жалпы бренд менен жасалган товар тууралуу болуп жатканда продукциянын даамы айырмалабашы керек. Анткени чет өлкөлүк компаниялар менен келишим түзүү үчүн талаптар абдан жогору.

Дегинкисин айтканда, ысык-көлдүктөрдүн продукциясы бааланып жана суроо-талапка ээ экендиги талашсыз. Үч жылдан бери жергиликтүү өндүрүүчүлөрдүн кыямын “Кумтөр” ар кандай көлөмдө (200дөн 1400 банкага чейин) сатып алып келе жатат.

- Сезондо ысык-көлдүктөр малина, карагат, абрикосту тонналап жыйнашат, ар бир үй-бүлө үй азыктарын даярдайт, бул жемиштерден жана мөмөлөрдөн жасалган кыямдар анчалык көп колдонулбайт. Мисалы, каакымдан же кызыл карагайдын тообурчагынан жасалган джем болсо такыр башка иш. Текчелерге түшөр замат талап кетишет! – дейт Жети-Өгүз районундагы Чоң-Кызыл-Суу айылынын “Береке” жамаатынын өкүлү Гүлүм Керимбаева. – Өткөн жылы чычырканак (үч жүз граммдык банкадан 4 миң) жана бөрү карагат (2 миң банка) кыямын баарынан көп өндүрүштү.

Ширин азыктар куюлган кичинекей кооз банкларды жергиликтүү жашоочулар дагы, туристтер дагы сатып алып кетишет. Адамдар пайдалуу жана экологиялык таза азыктарга артыкчылык берүү керектигин түшүнө башташты. Ал эми биз кубануу менен аракеттенебиз, рецепттерди так аткарып жана даярдоо технологиясын карманабыз, аны тренингдерде үйрөнүп, ишке абдан чоң жоопкерчилик менен мамиле кылабыз. Анткени бул биздин наныбыз эмеспи! Биз бул бизнести өнүктүрүүгө даярбыз, анын жардамы менен аймакта жаңы жумуш орундарын түзүп, ишке жаштарды тартып жатабыз. Жаратылыштын мол тартууларынан кантип пайдаланбай коёсуң.

Сыр менен дагы...

Сүттү кайра иштетүү, сыр жана кычкыл сүт азыктардын кеңири асортиментин өндүрүү менен алектенген “Ак-Жалга” жабык акционердик коому Жети-Өгүз районундагы Кызыл-Суу айылында 40 жылдан ашуун убакыттан бери иштеп келе жатат. 2006-жылдан бери ишкана “Кумтөр” кенин камсыздап келет. Канадалык компания жума сайын 100 кг. сыр, 100 кг. май, 200 кг. кефир, 150 кг. каймак майды – дээрлик 120 миң сомго сатып алат. Туруктуу кардарлардын ичинде – ири пансионаттар жана Ысык-Көл облусундагы эс алуу үйү бар. “Ак-Жалга” соода маркасындагы продукцияны сыр жана каймак майдын табигый даамын жакшы билген кыргызстандык, казакстандык жана орусиялык кардарлар баалап, жакшы көрүшөт.

2014-жылдын аягында сүттү кайра иштетүүчү завод Кыргызстанда эл аралык стандарттарга дал келүү сертификатын алган биринчи ишкана болду – бул өндүрүмдүн сапаты мыкты экенин тастыктайт, туурабы? Эң мыкты жана ишенимдүү өндүрүүчүлөр наамы үчүн кантип күрөшкөндүгү тууралуу өндүрүштүн башчысы Шарипа Жаңыбаева баяндайт.

- Совет мезгилинде биздин заводдо негизинен “Россиялык сыр” эле өндүрүлчү, бирок барган сайын атаандаш компаниялардын саны көбөйүшү менен сырлардын асортиментин кеңейттик. Бүгүнкү күндө эң эле түрдүү: «Голландия-

лык», «Советтик», «Костромалык», «Ламбер», «Дуплет», «Чечил» сортторун өндүрөбүз,- деп түшүндүрдү Шарипа Жамашевна. – 2013-жылдын июнь айында цехке сүттү, каймак майды пастеризациялоочу европалык жабдуу, чийки затты кабыл алуу үчүн эки тонналык эки танка, өзү тазалоочу сепаратор-нормалдаштыруучу, 5 сүт насосун орнотуу менен толук жаңылоо жүргүздүк жана жабдуулар менен линияны СИП жуугучка коштук. Санитардык нормаларга өзгөчө көңүл бурулат. Талаптар абдан катуу.

Жай мезгилинде иштин көлөмү көбөйгөнгө байланыштуу ишкана кошумча жумушчуларды алдын ала окутуп, инструкциядан өткөрүп кабыл алат.

Өткөн жылдын жыйынтыгы боюнча «Ак-Жалга» 285 миллион сомго өндүрүм чыгарган. 2015-жылдын биринчи кварталында – болжол менен 60 миллион сомдук продукция өндүрүп, көлөмдөрүн азайтуудан алыс. ЖАК башкармалыгынын төрайымы Күлийпа Жүзүмалиева Кыргызстандын Бажы биримдигине кирүүсүнө байланыштуу бир аз тынчсыздануусун билдирет: «Бул бизге өндүрүүчүлөргө эмне бере тургандыгын так көрө албай жатабыз». Бирок шектенүү болушу керек эмес: экологиялык таза, сапаттуу жана табигый сүт азыктары жергиликтүү жана тышкы рыноктордо суроо-талап менен колдоно берет жана жаңы кардарлардын кызыгуусун арттырат.

Бетти даярдаган Алишер Казимов

• БИЗНЕСИ ӨНҮКТҮРҮҮ

«КУМТӨР» ЖЕРГИЛИКТҮҮ ӨНДҮРҮҮЧҮЛӨРДҮ КОЛДОЙТ

«Кумтөр Голд Компани» - Кыргызстандагы ири өнөр жай ишканасы, бирок муну менен бирге анын республиканын экономикасын өнүктүрүүдөгү ролу катардагы алтын өндүрүүчүдөн кыйла жогору. Булар жумушчу орундар, жергиликтүү коомдорго жардам берүү, экологияны коргоо. Ага кошумча жергиликтүү өндүрүштү да өнүктүрүү. 2013-жылы эле компаниянын товар жана кызматтарга болгон жалпы жумшолору 410 миллион долларды түздү жана бул суммадан дээрлик 68 миллиону Кыргыз Республикасынын ичиндеги сатып алууларга чыгымдалган.

Алишер Казимов

Кыргызстанда өндүрүлбөгөн товарларды (капиталдык жабдуулар (ОЕМ), тетиктер, реагенттер, негизги чыгымдоочу материалдар, күйүүчү май) эсепке албаганда жергиликтүү өндүрүүчүлөрдөн сатып алуулардын үлүшү 57,6 пайызды, ал эми сырттан сатып алуулар 42,4 пайызды түздү.

«Кумтөр Голд Компани» жергиликтүү рыноктон сатып алууларды ишке ашыруу менен көп жактан утуп жаткандыгын түшүнөт. Бул саясат – компанияга өзүнүн өндүрүштүк ишмердүүлүгүн ишке ашыруу, Кыргыз Республикасында байланыштарды чыңдоо жана өндүрүүчүнү жергиликтүү продукцияны пайдалануучу менен байланыштырган бүткүл тутум боюнча өзүнүн социалдык функцияларын аткарууга мүмкүнчүлүк берген эң эле натыйжалуу жолдордун бири.

Компаниядагылардын айтымында, товар жана кызматтарды камсыздоочуларды тандоодо жергиликтүү өндүрүүчүлөргө бир канча себептер боюнча артыкчылык берилет. Биринчиден, бул кошумча жумуш орундарын түзүүгө көмөктөшөт жана жергиликтүү өнөржайды өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт.

«Экинчиден, ишкердүүлүктүн жаңы, туруктуу түрлөрүн арттырууда колдоо көрсөтөбүз. Биз республикада азырынча КРда өндүрө элек продукциянын айрым түрлөрү боюнча импорттун ордун толтурууда көп мүмкүнчүлүктөр бар деп эсептейбиз. Компания жергиликтүү камсыз кылуучулардан сатып алган товарлардын көптөгөн мисалдарын келтире алабыз», - деп

түшүндүрөт «Кумтөр Голд Компани» компаниясынын камсыздоо жана логистика боюнча вице-президенти Лесли Лоу.

Компания ошондой эле жергиликтүү дүңүнөн сатуучу ортомчулардын коммерциялык сунуштары КГКны канааттандыра турган болсо, аларга артыкчылык берет.

«Албетте, жергиликтүү камсыз кылуучулар менен иштешип, биз алдыбызга талап кылынган сапат, тариф, продукциянын жеткиликтүүлүгү жана узак мөөнөттүү болушун камсыздоо милдетин коёбуз. КГК экологиялык жана юридикалык талаптарды канааттандырган, коопсуздуктун критерийлерине жооп берген, ошондой эле өнүгүү жана коммерциялык пайданын туруктуулук критерийлерине – баа, сапатка дал келишкен сунуштарды колдойт», - деп кошумчалайт камсыздоо жана логистика боюнча вице-президент.

Бүгүнкү күндө «Кумтөр» жергиликтүү товар жана кызмат көрсөтүүчүлөрдүн 600дөн ашуун ишканасы менен иштешип, алардан жыл сайын 11 миңден ашуун аталыштагы өндүрүм сатып алууда. Подряддык кызматтардын басымдуу бөлүгү, анын ичинде техниканы ижарага алуу менен байланышкан кызматтар жергиликтүү камсыздоочулар, башкысы Ысык-Көл облусунун жашоочулары тарабынан көрсөтүлөт.

Жергиликтүү рынокту жакшыртуу боюнча дайыма жасалып жаткан аракеттерге карабастан, Кыргыз Республикасынын рыногунда өндүрүлбөгөн же анда жок болгон көптөгөн товар жана кызматтар кала берүүдө. Мисалы, адистешти-

«Кумтөр Голд Компани» ишканасынын камсыздоо боюнча вице-президенти Лесли Лоу

рилген тоо-кен жабдуулары жана алар менен байланышкан кызматтар, жүк ташуучу чоң самосвалдар, өндүрүүчүдөн келген тетиктер, шиналар, ошондой эле негизги чыгымдоочу материалдар жана химиялык реагенттер. Дизелдик отундун ири керектөөчү болгон «Кумтөргө» көпчүлүк бөлүгүн Россиядан импорттоого туура келүүдө.

«Жергиликтүү рыноктон биз кеңири ассортименттеги продукция сатып алабыз. Чындыгында жергиликтүү рыноктон мүмкүн болушунча көбүрөөк товар жана кызматтарды сатып алууну каалайт элек, анткени мунун жыйынты-

гында кошумча жумуш орундары пайда болорун жакшы түшүнөбүз. Бул азык-түлүк, кийим жана кол каптардан тарта абразив материалдары жана акиташка чейинки түркүн товарлар болушу мүмкүн», - дейт Лесли Лоу.

Ошол эле учурда компания жергиликтүү рыноктон сатып алуулардын көлөмүн көбөйтүүгө умтулууда: бул максатта жергиликтүү товарлар жана кызматтарды пайдалануунун көлөмүн сан жагынан дагы, баа жагынан дагы көбөйтүүнү камсыздоого мүмкүндүк бере турган ишенимдүү стратегия иштелип чыкты. Бул стратегия өзүнө

анын ичинде КРдын чегинен тышкары сатылып алынган товардын номенклатурасын жергиликтүү рыноктун пайдасына кайра дыкат карап чыгууну, андан тышкары ишканалардын презентацияларын уюштуруу, ММКларда жарнама берүү, сатып алууга сынак өткөрүүнү камтыйт.

Учурда компанияда Кыргызстандагы сатып алуулар менен алектенген атайы команда иштейт. Бирок «Кумтөр» башкы милдети ушундай мүмкүнчүлүктөрдү издөө болгон жергиликтүү сатып алууларды кеңейтүү боюнча топту жайылтуунун үстүндө иштөө менен жаңы ишкер мүмкүнчүлүктөрдү издөөнү жана өзүнүн натыйжалуулугун жогорулатууну дайыма улантууда.

«Биздин компания өз ролун Кыргыз Республикасынын экономикасын өнүктүрүүдө колунан келишинче салым кошуудан көрөт. Ошондуктан компания менен Кыргыз Республикасынын ортосундагы өз ара пайдалуу кызматташууну өнүктүрүү кызыкчылыгында КГК керектеген товар жана кызматтардын сапатын жогорулап, ассортиментин кеңейтүүгө тынымсыз умтулабыз. Биз азырдан эле жергиликтүү сатып алууларды кеңейтүүнүн пайдасына тышкы рыноктон сатып алынган продукциянын тизмесин катуу талап менен кайра карап чыгуудабыз», - деп кошумчалады «Кумтөр Голд Компанинин» вице-президенти Лесли Лоу.

Кайсы гана жергиликтүү өндүрүүчү же кызмат көрсөтүүчү болбосун, өзүнүн товар же кызматтарын «Кумтөргө» өз алдынча сунуштай алат. Компания потенциалдуу камсыз кылуучуларды адистер менен www.kumtor.kg вебсайты аркылуу байланышууга чакырат. «Кумтөр Голд Компанинин» жергиликтүү сатып алуулар боюнча тобу бардык сунуштарды карап чыгат жана камсыз кылуучулардын сунуштары стандарттарга жана компаниянын талаптарына дал келишсе алар менен байланышат.

ЖЕРГИЛИКТҮҮ РЫНОКТОН САТЫП АЛУУЛАР

	Чен бирдиги	2011-ж.	2012 –ж.	2013-ж.
Товарлар жана кызматтар үчүн жалпы төлөмдөр.	АКШ долл.	394 470 965	455 527 463	410 022 696
Жергиликтүү рыноктон алынуучу товарлар жана кызматтар үчүн төлөмдөр	АКШ долл.	90 439 335	67 186 303	68 069 353
Жергиликтүү рыноктон товарлар жана кызматтар үчүн төлөмдөрдүн жалпы көрсөткүчтүн пайызы	Пайыз	22,9	14,8	16,6
Жергиликтүү рыноктон товарлар жана кызматтар үчүн төлөмдөрдүн келтирилген дүң чоңдуктан пайызы	Пайыз	50,2	49,8	57,6

• АЙЫЛ ЧАРБАСЫ

СУГАТ МЕЗГИЛИНЕ ДАЯРДАНАБЫЗ

«Кумтөр» компаниясы Ысык-Көл облусунун дыйкандарына суу сактагычтарды тазалоого жардам берди

Ысык-Көл облусунун Жети-Өгүз жана Тоң райондорундагы алты суткалык жөнгө салуучу бассейн (СЖБ), насостук станция, суу сактагычтар сугат иштери башталаар алдында «Кумтөр Голд Компанинин» колдоосу менен калыбына келтирилди. Жасалган иштердин жалпы баасы 415 000 долларды түздү.

■ Алмаз Абдрасулов

Жардамдын биринчи бөлүгү Жети-Өгүз районундагы Дархан, Саруу, Чоң Кызыл-Суу айылдарындагы, Тоң районундагы Төрт-Күл жана Эшперов айылдарындагы суу резервуарларын тазалоо боюнча иштер болду. Бул максаттарга 173 545 АКШ доллары жумшалды. Сугат мезгилине даярдоо боюнча долбоорду ишке ашырууга кеңдеги техника тартылды. Объектилерди тазалоону 48 жумушчу күндө аякташты. Тазалоо боюнча иштер суу резервуарларында топтолуучу сунун көлөмүн көбөйтүүгө жана сугат жерлердин аянтын кыйла кеңейтүүгө мүмкүнчүлүк берди.

Дархан жана Саруу айылдарында СЖБны механикалык тазалоо 1980-жылдан бери жүргүзүлгөн эмес. Дархан айылында 36 000 куб метр ылай, Саруу айылында 27 000 куб метр балыр жана ылай тазаланган. Чоң-Кызыл-Суу айылындагы резервуарды тазалоодо 43 500 куб метр ылай ташып чыгарышкан. Тоң районундагы Төрт-Күл айылындагы масштабдуу иш аткарылган суу сактагычтан 118 000 куб метр балыр жана ылай тазаланган. Ал эми Эшперов атындагы айылда компания 1 500 дизелдик отун бөлүү менен СЖБны тазалоо боюнча долбоорду колдоду. Жумуштар жергиликтүү коомдор тарабынан аткарылып, башка демөөрчүлөр тарабынан каржыланган.

«Кумтөр Голд Компанинин» каржылык колдоосундагы кезектеги долбоордун алкагында Жети-Өгүз районундагы Светлая Поляна жана Жети-Өгүз айыл башкармалыгынын 1500 гектар жерин калыбына келтирүү аяктады. Бул иштерди Жер семирткичтерди өнүктүрүүнүн Эл аралык борбору (IFDC) жүзөгө ашырган, Агробизнести камсыздоо жана өнүктүрүү кыргыз долбоору (КАЕД) жүргүздү.

2014-жылдын 11-июлунда калыбына келтирилген Суткалык жөнгө салуучу бассейндин (СЖБ) жанындагы калыбына келтирилген айдоо аянттарынын ачылыш салтанаты Ысык-Көл облусунун Жети-Өгүз районундагы Светлая Поляна айыл башкармалыгынын аймагында болуп өттү. Салтанатка Светлая Поляна айыл башкармалыгынын башчысы, КАЕД долбоорунун адистери, «Кумтөр Голд Компанинин» өкүлдөрү жана жергиликтүү жашоочулар катышты. Долбоорду ишке ашырууга «Кумтөр» компаниясы 242 миң АКШ долларын бөлдү. КАЕД долбоору жана жергиликтүү фермерлер адистерди жана жумушчу күчүн бөлүп беришти. Жети-Өгүз районундагы Кабак айылындагы биринчи тилкеде насостук станция реконструкцияланып, суткалык жөнгө салуу бассейни тазаланып, трансформатор жана электр өткөргүч линиялары орнотулган. Светлая Поляна айыл башкармалыгынын экинчи

тилкесинде суткалык жөнгө салуу бассейни тазаланып, калыбына келтирилген.

Ирригациялык системаны калыбына келтирүүнүн жыйынтыгында Айыл чарба жерлерин кайра бөлүштүрүү Фондунун (АБФ) 425 гектар жери толугу менен сугат суу менен камсыздалат. Калыбына келтирилген жерлер жергиликтүү жашоочуларга аукцион өткөрүү аркылуу ижарага берилмекчи. Андан тышкары бул долбоордун алкагында көргөзмө күндөрү өткөрүлөт.

«Долбоор 2014-жылдын август айынын аягында гана аякташы күтүлүп жаткан. Жергиликтүү бийлик органдары жана жергиликтүү уюмдар менен тыгыз кызматташуу жана бирдиктүү аракеттердин натыйжасында калыбына келтирүү иштерин 2014-жылдын

июнь айында ийгиликтүү аягына чыгарылды. Дыйкандар мындан ары жакшы түшүм алышат деп ишенем», - деп белгиледи КАЕД долбоорунун адиси Убайдулла Абдуллаев.

«Сугат суу менен болгон маселелерди чечүүдө жардам берүү өтүнүчү менен бизге айыл жашоочулары кайрылган. Биз ушундай кыска мөөнөт ичинде бүткөрө алганыбызга кубанычтабыз. Калыбына келтирилген объектилер жашоочулардын жакшы турмушу үчүн узак жылдарга кызмат кылат, ошондой эле бардык кызыкдар болгон адамдарга өзүнүн кирешесин жогорулатууга мүмкүнчүлүк берет деп ишенебиз», - деп белгиледи «Кумтөр Голд Компанинин» өкүлү.

2013-жылы КАЕД жана «Кумтөр» компаниясынын колдо-

осу менен Жети-Өгүз районунда эки тилкеде калыбына келтирүү иштерин жүргүзгөн. 2014-жылы жаңы долбоор апрелде башталып, буга чейинки ийгиликтүү тажрыйба менен ишке негизделген. Келечекте калыбына келтирилген тилкелердеги айыл чарба өсүмдүктөрүнүн түшүмү эгерде түшүмдүүлүк көбөйтүү боюнча технологиялар жана кыртыштын жемиштүүлүгүн калыбына келтирүүнүн заманбап ыкмалары колдонула турган болсо, 50 пайызга көбөйө тургандыгы күтүлүүдө. Бул демилгенин жардамы менен дыйкандар буудай, арпа жана көп жылдык чөптүн түшүмүн жогорулата алышат. Ошондой эле картошка, сарымсак, май жана буурчак өсүмдүктөрүн өстүрүүгө да мүмкүн болот.

«АК ИЛБИРСТИН ИЗИ МЕНЕН» ЭКО-ДОЛБООРУ БАРГАН САЙЫН КУЧАГЫН КЕҢЕЙТҮҮДӨ

Долбоор эл аралык деңгээлге чыкты, эми кыргыз илбирстерине арналган кезектеги фестивалды өткөрүүгө даярдык жүрүп жатат.

Азиза Бердибаева

Кыргызстандагы ак илбирсти коргоо маселесине көңүл бурдурууга багытталган «Ак илбирстин изи менен» эко-долбоору жаңы эл аралык деңгээлге чыкты. Долбоор 140 тан ашуун өлкө жана көргөзмө павильондорунун болуп көрбөгөндөй көлөмү катыша турган, Миландагы бүткүл дүйнөлүк «ЭКС-ПО-2015» көргөзмөсүнө катышат. Эксперттер божомолдоп жаткандай «ЭКСПО-Милан-2015» Бүткүл дүйнөлүк көргөзмөсү тарыхтагы эң масштабдуу иш-чаралардан болмокчу. Кыргызстан өзүнүн бардык байлыгын көрсөтө алат. Кыргызстан жаратылышынын, тарыхый эстеликтеринин уникалдуу фотосүрөттөрү, биздин өлкөдөгү сейрек кездешүүчү сүрөттөр жана башка көптөгөн нерселер Миландагы көргөзмөдө коюлмакчы.

Азыр долбоордун алкагында 2013-жылы чыккан «Ак илбирстин издери менен» аттуу кооз китептин уландысы болуп саналган «Кар баскан чокулардын кожоюну» китебин жарыкка чыгарууга даярдык катуу жүрүп жатат.

Долбоордун уюштуруучусу Влад Ушаков баяндагандай, жаңы китепте ак илбирстер тууралуу эле эмес, жалпы Кыргызстандын жаратылышы тууралуу көбүрөөк кызыктуу материалдар болмокчу. Китепте мурдагы эле альбомдогудай «Фотожурналисттер союзу-

нун» мүчөлөрү тарабынан өлкөнүн бийик тоолуу аймактарына экспедициялар учурунда даярдалган Кыргызстандын жаратылышынын эксклюзивдүү фотосүрөттөрү гана пайдаланылмакчы.

Ак илбирстерге жана бийик тоолуу аймактарда жашаган жаныбарлардын башка сейрек түрлөрүнө фотоаңчылыкка бир эле күн кетпейт. Адатта мындай сапарлар бир жумадан эки жумага чейин созулат. Ийгиликтүү кадрды кармап калууга күч эле эмес, жашоого, тамактанууга жана жол чыгымдарына көп каражат кетет.

«Биздин сапарлар «Кумтөрдүн» жана «Бугу эне» жапайы жаныбарларды коргоо фондусунун колдоосунда өтөт. Ошондуктан, биз аларга бийик тоолуу аймактарга барууга жана жаныбарлардын жана алар жашаган жаратылыштын уникалдуу фотосүрөттөрүн тартуу мүмкүнчүлүгүн түзүп бергендиги үчүн абдан ыраазыбыз. Жакында эле биз Күнгөй Ала-Тоодо болдук, июнь айында дагы бир сапарга барууну пландап жатабыз. Бул экспедициялардын учурунда жасалган иштердин бир бөлүгү китепке, бир бөлүгү ак илбирске арналган көргөзмөгө жайгаштырылат», -деп белгиледи фотосүрөтчү Влад Ушаков.

Анын айтымына караганда, долбоорду ишке ашырууда башынан эле «Кумтөр» компаниясы көрсөтүп жаткан колдоо чоң

роль ойнойт. Бул каржылык эле колдоо эмес.

«Кыргызстанда экологияга бир дагы компания «Кумтөр» компаниясы жасагандай мамиле кылбайт. Мен алтын кенге чыгып барган сайын, таң калбай койбоймун. Ал жерде чоң күүлдөгөн машиналар иштеп жатканына карабастан дээрлик 50 метр аралыкта түлкү, сары чычкан жана башка жаныбарлар жашайт. Алар бул добуштан коркушпайт жана өздөрүн ал жерде ыңгайлуу сезишет. Фотосүрөтчү катары мага ал жердеги бийик тоонун жаратылышын сүрөткө тартуу жагат. Бул жер аркарлар адамга ушунчалык жакын келген жалгыз жай», -дейт Влад Ушаков.

Фотосүрөтчү «Ак илбирстин издери менен» долбоору кеңейип жатканын, эми дагы бир канча иш-чараларды камтый тургандыгын айтып берди. Фото-экспедициялар, балдар тарткан сүрөттөрдүн сынагы, ак илбирстер тууралуу тасма көрсөтүү жана китептерди чыгаруу иш-чараларынан тышкары, ак илбирс жашаган жерлерге өзүнчө арналган фотокөргөзмө уюштурулмакчы.

«Бийик тоолуу аймактардагы Альпы жайыттары абдан кооз жерлер. Ал жерден Айгүл сыяктуу өсүмдүктөрдүн уникалдуу жана сейрек түрлөрүн табууга болот. Ошондой эле,

долбоордун алкагында биз кол өнөрчүлүк искусствосунун фестивалын уюштургубуз келет. Азыр биз кийизден эң сонун буюмдарды жасап жаткан уздар менен макулдашып жатабыз. Фестивалда илбирс, илбирстин таманы же ушул сыяктуу бир нерсенин сүрөтү менен ар кандай буюмдардын болушун каалайбыз», -деди долбоордун уюштуруучусу.

Ак илбирске арналган фестиваль качан өтө тургандыгы тууралуу маселе али сүйлөшүлүп жатат. Бирок уюштуруучулар фестивалды жыл сайын өтүүчү масштабдуу иш-чарага айлантууну көздөшөт.

• ЭКОЛОГИЯ

КУМТӨР: БИЗ АЙМАКТЫН – БИОАРТҮРДҮҮЛҮГҮНӨ КАМ КӨРӨБҮЗ

Акыркы жылдары Сарычат-Ээрташ мамлекеттик коругундагы сейрек кездешүүчү жаныбарлар жана өсүмдүктөрдүн саны эселеп өстү. Буга негизинен аймактын биотүрдүүлүгүн көбөйтүү максатын коюп жаткан “Кумтөрдүн” жардамы менен жетишүүгө мүмкүн болду.

▲ Азиза Бердибаева

Борбор Азиядагы эң узун Тянь-Шань тоо кыркалары Кыргызстан менен Кытайдын аймагында 2800 чакырымга созулат. Аймактын өзгөчөлүгү уникалдуу биотүрдүүлүк болуп саналат. Андан тышкары, ал жаныбарлардын жоголуп бараткан түрлөрү, анын ичинде ак илбирс жана Марко Поло (аркар) жашаган жер. Ак илбирс Борбордук жана Түштүк Азиянын маанилүү маданий символу жана фольклордо кеңири сүрөттөлгөн. Кызыл китепке өсүмдүктөрү менен гүлдөрүнүн сейрек кездешүүчү түрлөрү киргизилген.

Бийик тоолордо кайтарууга алынган “Кумтөр” концессиялык аянтына коңшу жайгашкан Сарычат-Ээрташ мамлекеттик коругу жайгашкан Ысык-Көл облусу флора жана фаунанын өзгөчө түрдүүлүгү менен атактуу. 2001-жылы БУУнун камкордугу астында негизделген Сарычат-Ээрташ Ысык-Көл биосфералык аймагына кирген коруктардын бири. Бирок облустун аймагында аңчылык кылуучу жерлер, ошондой эле көп жылдар бою коруктун инфраструктурасына тескери таасирин тийгизип келген жайыттар жана мал багуучу чарбалар да бар.

“Кумтөрдүн” иши башталар менен кырдаал жакшы жагына өзгөрдү. Бул көп жагынан алганда “Кумтөрдүн” концессиялык аянтына толук аңчылыкка салынган тыюу, ошондой эле кенге жакын турган аймактарда мал жайыттарын кыскартуунун жардамы менен ишке ашты.

«Кумтөр Голд Компани» ЖАКтын болушу Борбордук Тянь-Шань аймагында ак илбирстин тукумун сактап калуу үчүн жагымдуу шарттарды түзүүгө мүмкүнчүлүк берди. 1990-жылдардын аягында долбоордун насыя берүүчүлөрү, Европалык реконструкция жана өнүктүрүү банкы (ЕРӨБ), Эл аралык финансы корпорациясы (ЭФК) тарабынан “Кумтөр” долбоорунун айлана-чөйрөгө тийгизген таасирин баалоонун биотүрдүүлүк аспектилерин изилдөө үчүн бейөкмөт уюмдар тартылган. Алардын иликтөөлөрүнүн жыйынтыгын “Кумтөр” кабыл алып, жана көрүлгөн чаралардын жыйынтыктары тууралуу айлана-чөйрөнү коргоо боюнча жылдык отчетторунда маалымдоону улантып келе жаткан, кендин кесепеттерин азайтуу боюнча чараларга карата аңчылыкты тыюу саясатынан тарта, жа-

пайы жаратылышка мониторинг жүргүзүүгө чейинки сунуштар иштелип чыккан. Ошондой эле кредиторлор Кыргыз Республикасынын кенге коңшу турган Сарычат-Ээрташ коругун түзүү чечимин колдогон.

Корук түзүлгөн соң кредиторлор жана “Кумтөр” БӨУлардын корукту талаптагыдай деңгээлде уюштуруу, корукту башкаруу боюнча план иштеп чыгуу, биотүрдүүлүктү боюнча изилдөөлөрдү колдоо жана жергиликтүү уюмдарды өнүктүрүү боюнча план иштеп чыгуу демилгелерин колдоп ка-

коргоо иш-чараларынын Системасына жана кенди жабуу боюнча Концептуалдык пландарына киргизилишин камсыздайт. Биотүрдүүлүктү сактоо жана арттыруу маселелери иштелип чыккан документте аймакты өнүктүрүүнүн туруктуулугу үчүн маанилүү жагдай катары таанылат.

Бул үчүн компания кен иштетүү мезгилинде жер пайдалануу маселелериндеги комплекстүү мамилесин пайдаланат. “Кумтөр” экосистемалардын абалына таасирин тийгизген саркындыларды кыйла кыскартуу же жоюуну камсыздоого умтулуп жатат.

Жаратылышка кеңири мониторинг жүргүзүү жана бардык кызыкдар тараптар менен кызматташуудан тышкары, “Кумтөр” аймактагы биология-

ражат жана ресурстарды бөлүп беришти.

Кенде аңчылыкка тыюу салуу боюнча саясат мурдагыдай эле иштеп жатат жана браконьерлер үчүн бөгөн катары кызмат кылууда. Ошентип, коруктагы аркарлардын саны 750дөн 2500гө чейин көбөйгөн жана Кыргызстандагы эң ири популяцияны түзөт. Тоо эчкинин саны 750-850 башка жетет. Изилдөөлөрдөгү коруктун чегиндеги жана анын чет жакаларындагы ак илбирстердин саны 18ге чейин көбөйгөнүн маалымдайт.

Аймактагы биологиялык ар түрдүүлүгүн сактоо жана көбөйтүү “Кумтөрдүн” айлана-чөйрөнү коргоо маселелериндеги башкы багыттарынын бири.

2012-жылдын октябрь айында кызыкдар тараптар менен өткөрүлгөн семинардын жыйынтыктары боюнча “Кумтөр” тарабынан биотүрдүүлүктү сактап калуу боюнча иш чаралардын Стратегиясы жана Планы иштелип чыккан. Документтер 2013-жылдын башында бекитилип, аракетке келтирилген. Алар бул маселелердин компаниянын курчап турган чөйрөнү

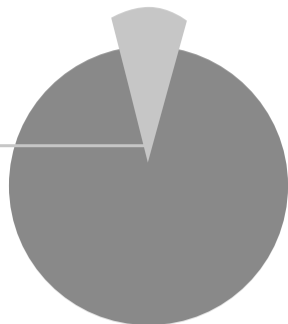
лык ар түрдүүлүктү арттыруу үчүн бир катар биргелешкен иш-чараларды иштеп чыкты. Алардын катарына төмөндөгүлөр кирет: биотүрдүүлүктү изилдөө боюнча Борбор түзүү, аймактын флора жана фаунасынын маанилүү түрлөрүн изилдөө; өсүмдүк жана жаныбарлар дүйнөсүнүн конкреттүү түрлөрү боюнча иштерди колдоо; маалымат технологияларын жана системаларды пайдаланууну талап кылган маселелерди чечүү; экотуризм менен байланышкан иш-чараларды пландоо жана ишке ашыруу; пилоттук ветеринардык долбоорду ишке ашыруу; биотүрдүүлүккө аймактык коркунучтарды жоюу боюнча кызматташууну кеңейтүү; сазга айланган аймактарда флора жана фаунаны сактоо жана чыңдоо боюнча иш-чараларды иштеп чыгуу, ошондой эле аймактык жана жалпы улуттук өзгөчө коргоого алынган жаратылыш аймактарына колдоо көрсөтүү. Бул маселе боюнча толугураак маалымат биотүрдүүлүктү сактоо боюнча Стратегия жана Планда көрсөтүлмөкчү.

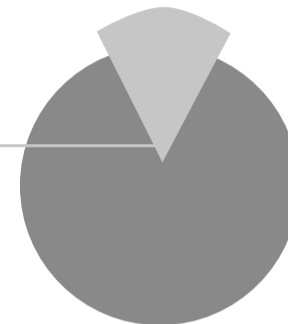
«КУМТӨР» - КЫРГЫЗСТАНДЫН ЭКОНОМИКАСЫНЫН ЛИДЕРЛЕРИНИН БИРИ

Кыргызстандын экономикасына кошкон салымы

«КУМТӨРДҮН»
2014-жылы өлкөнүн
ИДӨсүнө кошкон
үлүшү 7,4 пайыз

«КУМТӨРДҮН» жалпы
өнөр жай өндүрүш
көлөмүндөгү үлүшү
23,1 пайыз

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН АЙМАГЫНДАГЫ ТӨЛӨМДӨР 1994 – 2014-Ж.Ж. (МЛН. ДОЛЛАР МЕНЕН)

Салык, бажы жана башка милдеттүү төлөмдөр
799,918

Кыргыз Республикасынын Соцфондунун төлөмдөрү
132,840

Лицензия жана уруксат алууларга төлөө
2,787

Ысык-Көл областын өнүктүрүү Фондуна взнос
42,896

«Кыргызалтын» ААКсынын пайдасына төлөмдөр
12,059

Экологиялык төлөмдөр жана курчап турган чөйрөнү коргоо агенттигинин пайдасына которуулар
4,369

Аффинаж үчүн төлөө
43,765

«ЦЕНТЕРРАНЫН» акцияларын сатуудан түшкөн акча
86,000

Дивиденддер
76,615

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНДАГЫ САТЫП АЛУУЛАР

Тапшыруулар жана кызматтар
647,688

Тамак-аш азыктары
56,702

КРНЫН ИНФРАСТРУКТУРАСЫНА ТИЕШЕЛҮҮ ТӨЛӨМДӨР

Электр энергиясы
141,006

Кенден тышкары жолдорду жакшыртуу жана тейлөө
39,281

«Тамга – Кумтөр» ЭӨЛ (Электр өткөргүч линиялары)
41,612

КОК кызматкерлеринин таза айлык акысы
513,928

Өкмөткө социалдык долбоорлорду ишке ашыруу үчүн жардам
31,000

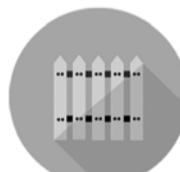
Жергиликтүү коомчулукка төлөмдөр боюнча макулдашуулар
4,400

2 млрд. 707 млн. \$

«КУМТӨРДҮН» иштеринин жардамы менен өлкөдө калды

2014-ЖЫЛЫ «КУМТӨР» КЕНИНДЕ 17 657 КГ. АЛТЫН ӨНДҮРҮЛГӨН.

2014-жылга карай Кыргыз Республикасынын бюджетине төлөмдөр жана башка милдеттүү которуулар (миндеген доллар менен)

Бажы төлөмдөрү
1 103,60

Чет элдик жарандардын кирешелерине салынган салык
589,22

Дүң киреше салыгы
85 995,22

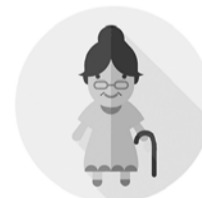
Ысык-Көл областын Өнүктүрүү фондуна төлөнгөн взнос
7 384,25

Экологиялык төлөм
310,00

Киреше салыгы
4 774,74

КРнын Социалдык фондуна төлөмдөр
19 869,53

Башка салыктар жана милдеттүү которуулар
121,26

2015-ЖЫЛГА КАРАТА ПЛАНДАР

2015-жылы алдын ала эсептөөлөр боюнча "Кумтөр" кениндеги өндүрүштүн көлөмү дээрлик 470-520 миң алтын унцийин же 14,6-16,2 тонна алтынды түзүүгө тийиш

2015-жылдагы жалпы капиталдык чыгымдар
75 млн \$

Кенди өнүктүрүүгө салынган инвестициялар
26 млн \$

Негизги фонддорду модернизациялоо
49 млн \$

• «ЖАШТАР БАНКТАРЫ»

«ЖАШТАР БАНКТАРЫ» – ИДЕЯЛАРДЫН КАМПАСЫ

«Жаштар банктары» ар кайсы өлкөлөрдөгү Евразия Фондунун түйүнү тарабынан колдонулган жаштар программаларынын кыйла ийгиликтүү моделдеринин бири. «Жаштар банкы» – бул акча банкы эмес, идеялардын банкы. Ыктыярчылардан турган ар бир «Жаштар банкы» уюмдарынын керектөөлөрүн баалаган, башка жаштардын билдирмелерин кабыл алып караган, уюмдарды өнүктүрүүгө багытталган кызыктуу идеяларды тандап, аларды колдогон жергиликтүү комитет катары аракеттенет. Бул долбоордун өзгөчөлүктөрү тууралуу биз Борбор Азия Евразия Фондунун (БАЕФ) аткаруучу директору Динара Мусабекова менен сүйлөштүк.

• Алина Русакова

– Динара Алибековна, «Ысык-Көл областынын Жаштар банктары» долбоорун ишке ашыруу идеясы кантип пайда болду?

– Негизинен бул идея жаңы эмес, ал бизге дүйнөлүк тажрыйбадан келди. 1999-жылы Түндүк Ирландияда пайда болгон «Жаштар банкынын» эл аралык түйүнү бар. Бул концепция бүткүл дүйнө жүзүндө, анын ичинде Чыгыш Европа, Түштүк Кавказ жана Борбор Азия өлкөлөрүндө ар кандай формаларда колдонулуп келген. 2010-жылдын март айынан 2012-жылдын май айына чейин БАЕФ бул форматты Кыргызстан жана Тажикстандын чаржайыт жайгашкан чек аралык уюмдарындагы жаштарды бириктирүү үчүн колдонгон. 2012-жылдын аягында БАЕФ «Кумтөр» компаниясынын финансылык колдоосу менен жаштардын потенциалын өнүктүрүүгө көмөктөшкөн «Ысык-Көл облусунун Жаштар банктары» долбоорун ишке ашырууга киришкен.

Бизге «Жаштар банкынын» иштөө концепциясы ал жаштардын арасында ыктыярдуулукту өнүктүрүп, аларга жаңы пайдалуу тажрыйбаларды, ошондой эле алар жашап жаткан коомдун маселелерин чечүү үчүн социалдык жоопкерчилик сезимин үйрөтүп жаткандыгы ме-

нен жакты. Биз Ирландиядагы бул идеянын негизги кармануучуларына, анын ичинде зарыл болгон бардык маалыматтарды жана материалдарды берип, Кыргызстанда «Жаштар банктарын» жайылтууга жардам берген Вернон Рингландга кайрылдык. Биздин бул форматты колдоого кызыкдар донорлорду табышыбыз гана калган. Жыйынтыгында биз Ысык-Көл облусунун тескейинде жаштар менен иштөөгө кызыкдар «Кумтөр» компаниясынын бул долбоорду түшүнүүсүн жана колдоосун таптык.

– «Жаштар банктарын» уюштуруу кандай өтүп, алардын курамына кимдер кирди?

– «Кумтөр» компаниясынын жардамы менен биз пилоттук алты жерде: Тамга, Бөкөнбаев, Түп, Кызыл-Суу айылдары жана Каракол, Балыкчы шаарларында «Жаштар банктарын» түздүк. Алардын ар бирине биз сегизден мүчө тандадык. Бардыгы конкурстук негизде өтүштү. Башкача айтканда, максатка умтулган, орундуу балдар кабыл алынды. Андан кийин алар үчүн бир катар семинарларды жана тренингдерди өткөрдүк, аларды коомдун муктаждыктары менен керектөөлөрүн кантип баалоо керектигине, социалдык объектилерди аныктоого, калк менен кантип иштешүүнү, бенефициарлардын негизги топтору менен кантип иш алып ба-

рууга үйрөттүк. Жыйынтыгында балдар Ысык-Көл облусунун тескейиндеги жаштар кыймылынын катализатору болуп калды деп айтса болот. Алар маалыматтык кампанияларды өткөрүштү, «Жаштар банктарынын» иштөө принциптерин түшүндүрүштү, идеяларды топтошту, башкалардан билдирме кабыл алышты, кызыктуу долбоорлорду колдоп, аларды ишке ашырууну көзөмөлдөштү.

– Ушул мезгил ичинде кандай жыйынтыктарга жетише алдыңар?

– Эки жылдын жыйынтыгы боюнча мен бул формат өзүн толугу менен актады, жаштар арасында эле эмес, улуу мундагы калктын арасында да түшүнүүгө жана колдоого ээ болду, анткени бул формат абдан ыңгайлуу жана мобилдүү болуп чыкты деп ишеничтүү айта аламын. Негизги иш ыктыярдуулуктан башталат, башкача айтканда жаштардан активдүү катышуу жана абдан чоң каалоо керек. Мындай каалоо болсо ысык-көлдүк жаштарда бар экен. Эки жыл ичинде инфраструктураны, билим берүүнү өнүктүрүүгө, жумуш орундарын түзүүгө, маданий, социалдык жана спорттук иш-чараларды колдоого, ошондой эле курчап турган чөйрөнү коргоого багыт-

талган 140тан ашуун социалдык долбоорлор ишке ашырылган. Бул балдар үйлөрүнө, ресурстук борборлорго, мектептерге жана калктын аярлуу катмарына жардам сыяктуу кайрымдуулук акциялары болчу. Ошондой эле, компьютердик жана тил курстары, тикмечиликке үйрөтүү сыяктуу ар кандай курстар ачылып жатты. Башкача айтканда, коомдун өнүгүүсүнө көмөктөшүп жана түздөн-түз жаштардын өзүнүн потенциалын күчөтүүгө жардам берген ар кандай долбоорлор колдоого алынып, ийгиликтүү ишке ашырылган. «Жаштар банктарынын» мүчөлөрү бардык чечимдерди өз алдынча кабыл алышат. Ошол эле учурда алар дайыма бизге БАЕФке же өзүнүн жетекчилерине жардам же кеңеш сурап кайрыла алышат. Жалпысынан «Жаштар банктарынын» форматы жаштарга келечекте сөзсүз түрдө керегитие турган абдан маанилүү тажрыйба топтоого жардам берет. Андан тышкары окуп жана баа жеткис тажрыйба алган биздин балдар эми өздөрү тарбиялоочу болуп, коңшу айылдарда, ал гана эмес коңшу облустарда да ушундай «Жаштар банктарын» түзө алышат.

БАЕФтин ролу тууралуу айтсак, ал биздин өлкөгө мыкты эл

аралык тажрыйбаларды алып келүүдө жана Кыргызстанда алар узак мөөнөттүү келечекке ээ болушун жайылтууда турат. Биз максатка жеттик – «Жаштар банктарынын» форматы абдан натыйжалуу болуп, калк арасында чоң колдоого ээ болду.

– Келечекте кандай план-дар бар?

– Биз 2013-2014-жылдары жетишкен жакшы жыйынтыктарды эске алганда жана «Кумтөр» компаниясы тарабынан мындан аркы колдоонун жардамы менен «Ысык-Көл облусунун Жаштар банкы» долбоору дагы бир жылга башкача айтканда, 2015-жылдын аягына чейин узартылган. Башынан эле биз, жаштар долбоор аяктагандан кийин дагы алынган тажрыйбаны пайдаланып, андан ары уюмдар, бийлик органдары, ошондой эле жеке инвесторлор менен өзүнүн идеяларын ишке ашыруу үчүн каржылоо таап, өз алдынча иштеши-не көңүл бурганыбызды белгилеп кетким келет.

Ошондой эле Ысык-Көл облусунун бардык алты «Жаштар банктарын» 15 өлкөнү кучагына алган бүткүл дүйнөлүк «Жаштар банктары» түйүнүнө коштук. Бул ресурстардын жардамы менен балдарда долбоор аяктагандан кийин дагы өзүнүн ишин өз алдынча улантууга мүмкүнчүлүгү болот деп ишенебиз.

Андан тышкары «Кумтөр» компаниясынын жардамы менен «Жаштар ишкерлиги» жаңы долбоору ишке киргизилген болчу. Эгерде «Ысык-Көл облусунун Жаштар банкы» долбоору социалдык маселелерге багытталса, «Жаштар ишкерлиги» долбоору идеялардын бизнесин колдоого багытталган, башкача айтканда, ал уюмдардын экономикалык өнүгүүсүнө киреше алып келүүчү ишмердүүлүктү өнүктүрүү жана жаңы жумуш орундарын түзүү аркылуу жетишүүгө ба-сым жасайт.

АЗ КАМСЫЗ ҮЙ-БҮЛӨЛӨРДҮН БАЛДАРЫ ҮЧҮН КУЛИНАРИЯ, ТИГҮҮ ЖАНА ЧАЧ-ТАРАЧ ЧЕБЕРЧИЛИГИНИН КУРСТАРЫ АЧЫЛДЫ

• Алина Русакова

Балыкчы шаарында 2014-жылы мамлекеттик эмес балдар реабилитациялык борборунун тарбиялануучуларын кулинария, компьютердик сабаттуулук, тигүү жана чач-тарач чеберчилигинин негиздерине окутуу жүрүп жаткан «Ак-Кеме» аттуу кызыкчылыктар боюнча клуб ачылган. Клубдун ачылышы Борбор Азия Евразия Фонду (БАЕФ) «Кумтөр» компаниясынын каржылык колдоосу менен ишке ашырылып жаткан «Ысык-Көл облусунун Жаштар банктары» долбоорунун алкагында болду. Демилгечиси аталган реабилитациялык борбор иштеп жаткан «Тянь-Шандын балдары» коомдук уюму болду. «Ата-энеси жок, же аз камсыз үй-бүлөлөрдүн балдары көп учурда мектепти аяктагандан кийин кайсы бир жерде окуганга мүмкүнчүлүгү жок, ошондуктан

биз бул балдарга тажрыйбага ээ болуу мүмкүнчүлүгүн бергибиз келет, балким окуп үйрөнгөн соң кимдир-бирөөсү ашпозчу же чач тарач болуп иштейт», - дейт долбоордук билдирменин авторлорунун бири, тарбиячынын жардамчысы Салтанат Аскарлова.

Бул долбоордук сунуштун алкагында тигүүчү машиналар, электр меши жана ашкана комбайны, чач-тарач аспаптары, компьютер жана клубдун ийгиликтүү иштөөсү үчүн зарыл болгон башка буюм-тайымдар сатылып алынды. «Мен ашпозчу-кулинар болгум келет. Бул жерде бизге салаттарды, ар кандай тамактарды жасганды, ошондой эле булочка жана башка таттууларды бышырганды үйрөтүшөт. Мен жаңы досторду таптым, бул жерде абдан кызыктуу», - дейт жаңы клубдун биринчи окуучуларынан болгон 11 жаштагы Азиза Жумалиева.

ВЕЛОСИПЕДДЕР – ТҮП АЙЫЛ ӨКМӨТҮНДӨ ЖАҢЫ КЫЗМАТТЫК УНАА

• Алина Русакова

Түптө айыл өкмөттүн кызматкерлери велосипеддерге өтүштү. Борбор Азиядагы Евразия Фонду (БАЕФ) тарабынан «Кумтөр» компаниясынын каржылык колдоосу менен ишке ашырылып жаткан «Ысык-Көл облусунун Жаштар банктары» долбоорунун алкагында 2014-жылы муниципалдык кызматкерлерге 13 велосипед берилген. Алар аскердик-каттоо бөлүмүнүн кызматкерлери, салыкчылар жана айыл аймактагы жашоочуларды үйлөрүн көп кыдырууга туура келген башка кызматкерлерге арналган.

Идеянын авторлорунун бири Белек Самаков баяндагандай, ал «Ысык-Көл облусунун Жаштар банктары» долбоорунун алкагында чакан гранттар конкурсуна билдирме берип, жыйын-

тыгында ал жактырылган. «Биринчиден, биз айыл өкмөтүнүн кызматкерлери мобилдүү болушу үчүн унаа менен камсыздап жатабыз. Экинчиден, бул унаанын экологиялык таза түрүн жайылтуу», - деди Самаков.

Мындан тышкары, долбоор сергек жашоого үгүттөөгө, бюджеттик каражаттарды үнөмдөөгө багытталган. Муниципалдык кызматкерлер тууралуу айтсак, аларга кызматтык унаа абдан жагыптыр. «Мурда бизге айылдын бир башынан экинчи башына 6-7 чакырымдан жөө басууга туура келчү. Эми болсо мен велосипед менен тез жетем, бул абдан ыңгайлуу! Ошол замат эмгек өндүрүмдүүлүгү жогорулаганын айта алабыз», - деп белгиледи Түп айыл өкмөтүнүн аскердик-каттоо бөлүмүнүн кызматкери Алмазбек Бакшешев.

БАЛЫКЧЫДА «КУМТӨР ГОЛД КОМПАНИНИН» КОЛДООСУ МЕНЕН ЭРКИН КҮРӨШ БОЮНЧА РЕСПУБЛИКАЛЫК МЕЛДЕШ ӨТТҮ

27-29-мартта Ысык-Көл облусунун Балыкчы шаарында эркин күрөш боюнча республикалык турнир болуп өттү. Турнирге Кыргыз Республикасынын бардык облустарынан спортчулар катышты. Сыйлык тапшыруу аземине облустун губернатору Эмилбек Каптагаев, Балыкчы шаарынын мэри Марат Турдубаев, коомчулуктун өкүлдөрү жана «Кумтөр» компаниясынын кызматкерлери катышты.

«Бул турнирди ачып жатканыма абдан кубанычтамын. Өлкө жетекчилиги аймактарда спорттун өнүгүүсүн дайыма колдойт, анткени спорт улуттун келечектеги ден соолугун аныктайт. Бүгүн «Кумтөр» компаниясы-

на спортчуларды колдогону жана турнирди уюштурууга көмөктөшкөнү үчүн ыраазычылык билдиребиз», - деп белгиледи Ысык-Көл облусунун губернатору Эмилбек Каптагаев.

Турнир «Ысык-Көлдүн келечеги» Коомдук фондунун жаштарынын аракети менен үч жыл катары менен өткөрүлүп келе жатат. Эгерде өткөн жылы турнирде 250 балбан мелдешкен болсо, ушул жылы спортчулардын саны 340ка жетти.

Мелдешке 1999-2002-жылдары туулган жаштар, 13 салмактык категория боюнча катышты. Жеңүүчүлөргө эстелик сыйлыктарды, медалдарды жана кубокторду Балыкчы шаарынын мэри Марат Турдубаев тапшырды.

ЖЕТИ-ӨГҮЗ РАЙОНУНУН ТИЛЕКМАТ АЙЫЛЫНДА МИНИ-ФУТБОЛ ТАЛААСЫ КУРУЛДУ

Жети-Өгүз районунун Тилекмат айылында «Кумтөр Голд Компанинин» колдоосу менен курулган жаңы мини-футбол талаасынын салтанаттуу ачылышы болуп өттү. Ага компаниянын, жергиликтүү бийликтин, айылдын аксакалдар кеңешинин өкүлдөрү, Ысык-Көл облусунун футбол федерациясынын башчысы, жергиликтүү тургундар жана журналисттер катышты.

Аземдин алкагында мектеп окуучулары жаңы талаада алгачкы оюнду ойноп, футбол оюндарынын сезонун ачышты. Жеңүүчүлөр кубок алышты, калган командаларга кызыктыруучу сыйлык катары топтор берилди. Кубок өтмө болуп саналат жана Жети-Өгүз районундагы биринчи мини-футбол талаасынын ачылыш символу болуп калмакчы. Объектинин курулушуна компания 1,9 млн. сомдон ашуун каражат бөлүп, жергиликтүү жамааттын салымы 300 миң сом болду.

«Мен үчүн «Кумтөр Голд Компанинин» Ысык-Көл аймагында спорттун өнүгүшүнө каражат салып жаткандыгы кубанычтуу. Жети-Өгүз районунда бул талаанын болушу айыл жаштары арасында сергек жашоону жайылтууга, атап айтканда, футболду өнүктүрүүгө өбөлгө түзмөкчү. Өткөн жылы федерация компаниядан зор колдоо көргөн, ал оюнчуларыбызга Ысык-Көл федерациясынын намысын татыктуу коргоого жана көп жолку чемпион болгон «Абдыш-Ата» командасын жеңүүгө мүмкүндүк берди», - деп белгиледи Ысык-Көл облусунун футбол федерациясынын башчысы Алмаз Усупов.

«Жакын жайгашкан бардык айылдардын жашоочулары Тилекматта жаңы футбол талаасы ачылганы жөнүндөгү кабарга өтө кубанышты. Жакынкы убакытта айылыбыздын оюнчулары өлкөнүн намысын дүйнөлүк деңгээлде коргой тургандыгынан үмүттөнөм», - деп белгиледи Ак-Дөбө айыл аймагынын башчысы Ариф Сабырбаев.

«КУМТӨР» ЖЕТИ-ӨГҮЗДҮК ТАЭКВОНДОЧУЛАРГА ЖАРДАМ БЕРДИ

Машыктыруучу Рыскул уулу Турусбектин айтымында, Таэквондо Ассоциациясынын WTF Ысык-Көлдүк өкүлчүлүгү үчүн компания баасы чейрек миллион сом турган 200 чарчы метр атайы маттарды сатып берди.

– Жардам бергениңер үчүн рахмат. Эми биздин таэквондочулар мындан дагы бийик жетишкендиктерге жетишет, - деп ишенет Рыскул уулу Турусбек.

Ал эми Тоң районундагы Төрт-Күл айылында кубануу үчүн башка себеп бар. Бул жерде заманбап футбол талаасынын салтанаттуу ачылышы болуп өттү. Майрамга карата 17 команда катышкан райондук спартакиада өттү.

– Биздин айылда мини-футбол боюнча 15 команда бар. Машыга турган жер жок болчу, ошондуктан балдар көп учурда коңшу айылдардагы спорттук аянттарды ижарага алышчу. Жакында эле жаштар мини-футбол үчүн өзүнүн талаасын куруу зарылчылыгын чечти, - дейт Төрт-Күл айыл башкармалыгынын жетекчиси Канатбек Арпачиев.

Айылдык администрация талаанын курулушуна жер бөлүп берди. Жаш активисттер «Кумтөр» компаниясына долбоор менен кайрылышып, алар демилгени колдоп беришти. Курулушка дээрлик үч миллион сом кетти.

Ошол эле учурда караколдук өспүрүмдөрдүн «Кумтөр» футбол командасы каржылык колдоо спортчулар үчүн чечүүчү болушу мүмкүн экендигин далилдеди.

Футболчулар республикалык чемпионатка оңой эле кошулушту жана «Абдыш-Ата» командасын финалда утуп, республикалык жеңүүчү болду. Мунун бардыгы ишенчиликтүү демөөрчүнүн жардамы менен болду.

– Бир жыл ичинде «Кумтөр» компаниясы команданы каржылоого бир миллион сом жумшады. Бул каражат форма сатып алууга, мелдештерге баруу үчүн жол киреге кетти. Эми биз ре-

спубликалык чемпиондор намын жеңип алган соң, башка демөөрчүлөрдүн кызыгуусунан жана жаңы жеңиштерден үмүт

кылып жатабыз. Бизде бул үчүн потенциал бар, - деп ишендирет жеңүүчүлөрдүн машыктыруучусу Мухтарбек Орозбаков.

КУМТӨРДӨГҮ ДАТТАНУУЛАРДЫ КАРОО ТАРТИБИ

«Кумтөр Голд Компани» улуттук жана эларалык нормаларды сактап, жергиликтүү жамаатар менен жакшы алакада болууга абдан умтулат. Ошентсе да, Кумтөрдөй чоң ишканада маал-маалы менен даттануулар пайда болуп турат. Биз кызматкерлерибизге кам көрүп, бардык негиздүү даттанууларга толук жана жеткиликтүү жооп берүүгө аракеттенебиз.

Бардык даттануулар адилеттүү каралышы үчүн компанияда бекем тартиптеги процедура колдонулат:

1 ДАТТАНУУЛАРДЫ КАБЫЛ АЛУУ

Нааразычылыктар жана даттануулар электрондук жана жөнөкөй кат, телефон аркылуу, жеке жолугушуу учурунда же башка түрдө билдирилет. Даттануу катталгандан кийин жообу көпчүлүк учурда 30 күн ичинде берилет.

2

2 КАТТОО ЖАНА ТАСТЫКТОО

Кумтөрдөн даттануучуга даттануунусу кабыл алынганын тастыктаган өзгөчө номуру бар баракча берилет. **Даттануучу номурун алгандыгын тастыктоо үчүн баракчага колун коюшу абзел.**

3 АЛДЫН АЛА БАА БЕРҮҮ

Даттануунун олуттуулугуна жана тиешелүүлүгүнө баа берилет. Иликтөө жана иликтөө жүргүзүүгө жооптуу тараптар дайындалат.

3

4

4 ИЛИКТӨӨ

Даттануу иликтенип, негиздүү же негизсиз экени такталат. Даттануу негиздүү деп табылса, конфликтти чечүү жолдору аныкталат.

5 ЖООП

Иликтөөнүн натыйжасын кыскача баяндаган жана конфликтти жоюу жолун сунуштаган жооп жөнөтүлөт. Даттануучу жоопко колун коюшу абзел. **Бул даттануучунун сунуш кылынган чечимдер менен макул болгондугун билдирбей, жоопту алгандыгын гана тастыктайт.**

5

Жооптор компаниянын катасы бар экендиги, компаниянын жол-жоболоруна өзгөртүүлөр киргизилгендиги жана, кээ бир учурларда, кандайдыр бир компенсация төлөнөөрү жөнүндө маалымат камтышы мүмкүн.

Даттануучу ыраазы болсо

Даттануучу НААРАЗЫ калса

7

7 ДАТТАНУУ ИЙГИЛИКТҮҮ ТӨРДӨ ЧЕЧИЛДИ

Даттануучу сунушталган чечимдердин бирине макул болду.

8 ДАТТАНУУНУ ЧЕЧҮҮ

Макулдашылган чечим ишке ашырылат.

8

ДАТТАНУУ ЖАБЫЛАТ

Конфликт жоюлду.

6 КАЙРА КАРОО ЖЕ АПЕЛЛЯЦИЯ

Башка мүмкүн болгон чечимдер сунушталат.

6

ДАТТАНУУНУ КӨЗ КАРАНДЫСЫЗ ҮЧҮНЧҮ ТАРАП КАРАП ЧЫГЫШЫ МҮМКҮН

Конфликтти жокко чыгаруу мүмкүн эмес.

INFO@KUMTOR.COM

0800 223 23 23
0312 90 07 07

СОЦИАЛДЫК – ЖООПКЕРЧИЛИКТҮҮ БИЗНЕС: БАРДЫК КҮЧ – АЙМАКТЫ ӨНҮКТҮРҮҮГӨ

Кыргызстанда эң ири инвестор, салык төлөөчү жана меценат болуу менен «Кумтөр Голд Компани» кызматташкан камсыз кылуучу фирмаларды кайрымдуулук ишмердүүлүккө шыктандырууда. Бизнес социалдык багытта жүргүзүлүүгө тийиш – бул алтын эрежени алтын өндүрүүчү ишкананын өнөктөштөрү кызматташуу жылдар ичинде үйрөнүштү. Айрымдары канадалык компания менен негизделген учурдан тарта кызматташып келет. Калгандары кечирээк кошулушту. Бирок бардыгын өзү үчүн туруктуу өнүгүүгө жана гүлдөтүүгө жетишкен соң, жергиликтүү коомдорду кошо колдоп, эмгекти, спортту, демилгечилерди сүйгөндөргө бутуна туруусуна жардам берүү максаты бириктирет.

Асель Ниязова

Аларга спорттук бийиктиктер багынат

«АвтоВнешТранс» (АВТ) автобазасы Балыкчыда 1952-жылы ачылган. Ал кездерде жүк ташуулар менен алектенген шаардын эски ишканасы Кытай менен кызматташууга багытталган болчу. Азыр акционердик коом өзүнүн негизги багыты боюнча иштеп жатат. 1994-жылдан бери базанын негизги өнөктөштөрүнүн бири «Кумтөр» болуп калды. АВТ кенге жүк жеткирип, таштандыны кайра иштетет. Алтын өндүрүүчү компания ишкананын паркын толугу менен жаңылоого жардам берген, ал эми өткөн жылдын аягында колдонулган эски дөңгөлөк покрышкаларын «АвтоВнешТранс» ААКсынын шина-

жылуу залда балыкчылык балдар төрт нөөмөттө тазквондо менен машыгышат. Ижарага алгандар бир да сом акы төлөшпөйт. Кечкисин тазквондочулардын машыгуусу бүткөн соң бий студиясына келген кыздар үчүн кийим которуучу, костюмдарын сактоочу бөлмөлөрү бар. Көптү үмүттөндүргөн жаш спортчулар акысыз машыгышат.

– Биринчи кабатты оңдоого дагы бир жарым миллион сом кетет, – деп эсептеди «АвтоВнешТранс» башчысы. – Бул жерге жаштар үчүн машыгуучу зал ачабыз. Спорттук жабдуулар үчүн канча акча талап кылына тургандыгын али эсептей элекмин. Көздөгү айтыла элек суроону байкаган маектешим буларды түшүндүрдү:

– Жакшынакай бөлмөлөр бош турганда эмне? Андан көрө балдар машыгып, ийгиликтерге жетише беришсин. Алар биздин сыймы-

Россия Федерациясы матчтык жолугушуусунда биздин кыздар жеңишке жетишти! – деп Алтымыш Эсенбаев спортчу кыздардын ийгиликтерине сыймыктанды. Балыкчылыктар мына ушундай жыйынтыктарды көрсөтүп жатышат! Азыр 2015-жылдын май айында Италияда өтө турган Дүйнөлүк Чемпионатка даярданып жатабыз.

Андан аркы сөздү Ысык-Көл облусу боюнча Таеквондо федерациясынын президенти Нурдин Каимов улады.

– Федерация жаш, 2012-жылдан бери иштеп келе жатабыз, бирок ушул үч жылдын ичинде таң калтырган ийгиликтерге жетишти, – деп ишендирет ал. – Бизде Азиянын Чемпионаттарынын сыйлыгын жеңген жетөө бар: экөө күмүш жана бешөө коло. 2013-жылы Испанияда өткөн Дүйнөлүк Чемпионатка эки еспүрүм катышып, 6 жана 7-орундарды ээлешти. 21 спортчу – биринчи дандагы кара курдун, үчөө – экинчи дандагы кара курдун ээлери. Дагы бир тарбиялануучу Айдай Кыдыралиева 2014-жылы Алматыда Азиянын чемпиону болду. 15 жаштан 17 жашка чейинки курактагы категория үчүн – бул абдан жогорку көрсөткүчтөр.

Машыктыруучунун айтымында, аймак үчүн спорттун бул түрү жаңы экендигине карабастан, машыгууну каалагандар көп, дээрлик 120 адам. Таеквондону балыкчылык балдар оңой өздөштүрүүдө, “балким алар чыдамкай, сабырдуу жана эмгекти сүйгөндүгү үчүн” болсо керек.

Бир, “бирок” бар. Спортту акчасыз көтөрө албайсың. Эч кандай каражат салбастан ийгиликке жетишүү мүмкүн эмес.

– Эл аралык сапарлар чыгашалуу, бирок бул жерден дагы «АвтоВнешТранс» башчысы

спортчуларды ташуу үчүн пайдаланууга микроавтобус берүү менен бизди колдоду, – деп кубанат Нурдин Каимов. – Мага да жеңилерээк, авиабилеттерге акчаны кайдан табам деп баш катырбайм. Бир гана максат – өжөрлөнө машыгуу жана сыйлыктуу орундарды жеңүү.

Футзалдын жети-өгүздүк “жылдыздары”

Таеквондо – ысык-көлдүк жаштар ийгиликке жетишкен спорттун жалгыз эле түрү эмес. Бул жерде мыкты футболчуларды дагы тарбиялашат! Жети-Өгүз районундагы “Мурас” командасында: кенже, орто жана улуу үч курактык топ бар – бардыгы 50 оюнчу. Улуулардан турган команда Кыргызстан Чемпионатында футбол боюнча 2014-2015-ж.ж «Суперлигада» ойношот. Райондук, облустук оюндардын чемпиондору болгон балдар – облуста да өзүнүн “жылдызчалары” бар экендигин далилдешти.

Машыгууга берилген импровизацияланган спортзалда уландар футболдун оюн тактикасына машыгышат.

– Бешинчи класста “жакшы” жана “эң жакшы” деген бааларга окуймун. Мини-футбол абдан жагат! – деп 10 жаштагы Байтик Дуванаев шарт рапорт берди. – Кыргызстандын урматына жогорку класстагы оюнчу болсом деп кыялданам.

– Өзүңөрдүн Аршавиндериңер да барбы? – деп сурадым жете келген машыктыруучудан.

– Ананчы! Ал гана эмес бир аз жогорураак көрсөткүчтөргө да жетишүү тапшырмасын коюп жатабыз. Балдардын келечеги кең. Республикалык мелдештерде жогорку чеберчилик көрсөтүү пландыбыз бар.

Кенди рекультивациялоо башталганга чейин кыртыштын семиз катмарын оодаруу жана топтоо үчүн аянтты даярдоо болгон “Кумтөрдүн” подряддык уюму «Фаворит Транс» жети-өгүздүк команданы колдоо милдетин алган. Компаниянын социалдык иш багыттарынын бири – Ысык-Көлдө жылыга футбол боюнча жакшы сыйлыктарды коюп, турнирлерди өткөрүү.

– Төрт жыл мурда биз турган аңгарды оңдоого, – деп ОсОО «Фаворит Транс» ЖЧКсынын башкы директору Сардарбек Аттокуров колун жаңсады, – Ысык-Көл облусун өнүктүрүү Фондунан бир миллион сомго жакын каражат бөлүндү. Бирок бул акча кандай жумшалгандыгы – ушул кезге чейин табышмак. Тиги жерде дагы, бул жерде дагы тешиктер бар. Жаан-чачын маалында чатырдан суу кирип, шамал тешиктерге кар үйлөйт. Бул жерде кышкысын машыгуу таптакыр мүмкүн болгон жок. Эмнесин айтасыз, ал гана эмес оюн аянтындагы жер төлөдөгү белгилери дагы өзүбүз чийип, дарбазаларды дагы өзүбүз орнотууга туура келди. Ушул жылы имаратты тартипке келтиребиз. Эсептөөлөр боюнча, спортзалды оңдоо жана аянтты кеңейтүүгө 15 миң доллар керектелет.

Формага, спорттук инвентарга, мелдештерге барууга кеткен чыгымдарды дагы компания өзүнө алат. Жылына бир жолу “мурасчылар” медициналык текшерүүдөн өтүшөт. Ата-энелердин кубанычы коюндарына батпайт. Балдар мектептеги сабактардан кийин бекерчиликтен сандалып жүрүшпөй, спорт менен машыгат.

– Күнүнө жок дегенде бир жолу кошумча акысыз ысык тамак уюштуруубуз келет, – деп «Фаворит Транс» башчысы пландары менен бөлүштү. – Биздин

ларды кайра иштетүүчү заводна тапшырууга келишим түзгөн. – Союз учурунда ишканада бир жарым миң киши иштетчү. Автопаркта 700 автоунаа бар эле, – деп АВТнын башкы директору Алтымыш Эсенбаев өткөндү кусалана эстейт. – Жылдардын өтүшү менен штат кыскарды, бүгүнкү күндө заводдо болгону 147 кызматкер калды.

Мурда дирекция жана бухгалтерия жайгашкан чоң административдик корпус азыр дээрлик ээн калды, калган кызматкерлер коңшу турган башка чаканыраак имаратка көчтү.

«Ал эмне бош турат» деп ойлоп, Алтымыш Шамбетович экинчи кабатты оңдоп-түзөтүүгө 1 миллион 850 миң сом салды. Өткөн жылдын ноябрь айынан бери кенен,

гыбыз, Кыргызстандын келечеги! – Сиздерде пикирлештер барбы? Жергиликтүү бизнесмендер арасынан жардам бергиси, колдогусу келеби?

– Азырынча андайлар табыла элек, – деп ийинин куушурду Алтымыш Шамбетович.

Жумшалган мээнет менен кошкон салым үчүн татыктуу сыйлык бирөө гана: тарбиялануучулар өздөрүнө жакшылык кылган адамдын үмүтүн акташат. Ардак тактадагы автобазанын бардык жетекчилеринин фотосүрөттөрүнүн жанында жылмайып турган жаш сулуу спортчу кыздардын сүрөттөрү тагылып турат. Спорттун чеберлери. Азия Чемпионатынын сыйлык ээлери. Кыргызстандын улуттук курама командасынын мүчөлөрү.

– Өткөн жылы Борбор Азия –

футболдук клубда ар кандай социалдык катмарлардан чыккан балдар бар. Кимдир-бирөөсүнө ушундай колдоо зарыл. Анан дагы ушул жылы кыздардын футболдук жана волейболдук командасын түзүүнү пландап жатабыз. Кызыгуу бар!

Компаниянын кайрымдуулук ишмердүүлүгү ушуну менен чектелбейт. «Фаворит Транс» ЖЧКсы Жети-Өгүз районунун Кызыл-Суу айылындагы социалдык аяр үй-бүлөлөрдөн чыккан жана ата-энесинен ажыраган 10 бала жашаган үй-бүлөлүк тариздеги «Келечек» үйүн колдоп келет. Ишкер акча, азык-түлүк берип, ашкана үчүн тиричилик техникасын, идиш-аяк, көмүр, отун алып келип турат.

2014-жылдын жыйынтыгы боюнча «Фаворит Транс» жергиликтүү бюджетке 10 миллион сом которуу менен Ысык-Көл облусундагы мыкты салык төлөөчү болду. Бардык багыттар боюнча жөнгө салынган ушундай сабаттуу, кесипкөй жасалган ишти үйрөнүү жагы гана калды.

Балалыктын жайлуу бурчу

Барскоондогу жолдорду тейлеп, кенде иштерди жүргүзүү үчүн унаа кызматтары жана техника менен камсыз кылган «Каркыра» ЖЧКсы «Кумтөр» менен дээрлик 18 жылдан бери кызматташып келет. Кайрымдуулук маселесине караколдук ишкана жоопкерчиликтүү жана ар тараптуу мамиле жасайт. 2000-жылдан тарта жеке фирма Теплоключенка айылындагы Ак-Суу балдар үйү менен келишим боюнча эмес, ак ниети менен кызматташат.

Эки жаштан 18 жашка чейинки балдар тарбияланып жаткан балдар үйүнүн кеңири аянтына дүпүйгөн карагайлар жана жазында көгөрүп чыккан бак-дарактар тигилген. Балдар үйүнө эмес эле, ден-соолукту чыңдоочу балдар лагерине келгендей сезимди кире бериштеги боёктор менен тартылган плакаттар, балдар жана кыздардын жатаканаларындагы таң каларлык тазалык жана ашканадан келген түшкү тамактын табитти ачкан жагымдуу жыты толуктайт.

- Бөлмөлөрдү өздөрү тазалап, тартипти кармап турушат. Эмгектенүүгө кичине кезинен

үйрөтүү керек,-дейт тарбиялануучулар тууралуу Теплоключенка айылындагы Ак-Суу балдар үйүнүн директору Жеңишгүл Ниязова. – Жети жыл мурда бизге Кыргызстандагы эң үлгүлүү балдар үйү катары грамота беришкен.

110 балага эсептелген балдар үйү 1998-жылы негизделген. Бул жерде ата-энеси жок жана ата-энесинин бирөөсү жок балдар 18 жашка чейин тарбияланышат. Балдар менен аларды кадимки жашоого көндүрүп, көчөгө барып кайыр суроо адатын таштатууга жардам бере турган психолог иштейт. Беш жаштан жети жашка чейинки даярдоочу класстагы бөбөктөрдү өзүнүн педагогдору атайын жабдылган класстарда окутушат. Чоңураак балдар кадимкидей эле кыргыз жана орус тилдүү мектептерге барышат. Билим берүү министрлиги күнүнө ар бир бала үчүн төрт маал тамакка 110 сом бөлөт.

Балдар үйүндө тарбиялануучулар камкордук кылгандарга белекке жана сатуу үчүн улуттук сувенирлерди жасаган тигүү жана чыгармачылык үчүн бир нече кабинеттер, компьютердик класс, китепкана, боз үй түрүндө жасалган окуу-көрсөтмө бөлмөсү, гүл оранжереясы, экологиялык музей жана ал гана эмес «Кумтөрдүн» каржылык колдоосундагы «Карагат+» долбоорунун алкагында ачылган чакан күнөскана дагы бар.

- Балдар үйү менен биз билдирмелер боюнча иштейбиз,-деп түшүндүрдү «Каркыра» ЖЧКсынын өкүлү Гүлмира Осмоналиева. – Акчадан баш тартышат. Атайы жардам керек болгондо кат жазышат. Мисалы, 1-апрелде биз тапшырык боюнча балдарга жазгы бут кийимден 96 жуп алып келдик.

- Чыгармачылык үчүн бизге материалдар жетишпейт,-деп маегибизге балдар үйүнүн директору кошулду, - балким, кийинки жолу алып келерсиңер...

- Жардам беребиз, - деп башын ийкейт Гүлмира Жеңишовна.

- Экологиялык музейдеги жаныбарлардын кептери такыр керектен чыгып калды. Карышкыр карышкырга окшобой калды, - бул өтүнүч бизге даректелди. – Силер жазгылачы, эгерде кимдир-бирөөдө ыргытканга ыраа көрбөй кармап тургандары болсо бизге беришин. Ал биздин балдарга окуу үчүн керек.

Ак-Суу балдар үйүнүн жетекчилиги өзүнүн бүтүрүүчүлөрүн ишке орноштурууга жардам берет.

- Менин балдарым ИИМдин Академиясында, Улуттук көркөм сүрөт академиясында окушат,-деп сыймыктанат Жеңишгүл Карабековна. – Балдардын бирөө Бишкекте өзүнүн өнөрканасын ачты. Үйлөндү. Ал эми 8-мартта үй-бүлөлүк жубайлар мага белек тартуулашты - келинчеги төрөдү. Мен умай эне болдум.

Директордун айтымында, балдар жашоодо өз ордун тапкандан

кийин, балалыгы өткөн үйү тууралуу унутушпа, жардам берүүгө аракеттенишет.

- Бүтүрүүчүлөрдүн бири, барскоондук жигит Бишкектеги №27 кесиптик-техникалык окуу жайын бүтүрүп, «Кумтөргө» ишке орношту. Башкалары өлкөнүн бардык жактарына тарап кетишти. Көпчүлүгү Орусияга кетишти. Бардыгы жардам беришет, унутушпайт. Бирок башкысы бул эмес. Башкысы - турмуштан өз ордун таап, жашоосунда бардыгы жайында болсо болду,-деп кыялданат Жеңишгүл Ниязова.

Бизнес менен бийликтин ортосундагы көпүрө

Гүлмира Жеңишовна балдар үйүн канат алдына алган уюмдун маселелерин чечип жатса, анын жолдошу «Каркыра» ЖЧКсынын президенти Курманбек Намазалиев Караколдо ишке ашып жаткан башка социалдык долбоорлор менен алек.

Жети жыл мурда жергиликтүү жашоочулардын өтүнүчү боюнча башкы шаардык көчөлөрдүн бири - Карасаевде компания көпүрөнү толугу менен калыбына келтирип, жөө жүрүүчүлөр үчүн жол жасаган. Бардыгына – курулуш материалдарына, тосмолорго, жарыктандырууга – дээрлик 300 миң сом жумшалган. Жумуштун өзү акысыз ат-

карылган. Бул жамааттын жалпы ишке кошкон салымы болду.

- Көпүрө авариялык абалда болчу, бул жерде кокустуктар, жол унаа кырсыктары болуп турчу. Жолдун жөө жүрүүчүлөр баскан бөлүгү таптакыр жарабай талкаланган эле, - деп эскерет Курманбек Сабырович. – Калыбына келтирүү иштерин аяктагандан кийин, көпүрөнү жакшы абалда сакоотну колго алганбыз, мезгил-мезгили менен парапетти жаңылап, жакын турган аймакты айланта жээкти бекемдеп турабыз. Суу кирген учурунда ташкындаган суу адамдар жашаган үйлөргө чейин жетчү. Биз дарыянын нугун тазалап, жээкти бекемдедик, эми эч кандай үй каптоо коркунучу жок. Өткөн жылы бир миллион сомдон ашуун чыгымдалган бул багыттагы иштер улана берет.

2015-жылга карата пландар глобалдуу. 2011-жылы бекитилген шаардын Башкы планына ушул райондо спорттук жана ден соолукту чыңдоо комплексин куруу долбоору киргизилген. Анын курулушу менен ошол эле «Каркыра» ЖЧКсы алектенмекчи.

- Ээн жерде караколдуктар үчүн жаңы эс алуучу аймак пайда болот. Айлампa велосипед жолун жасап, балдар жана волейбол аянттары, чакан футбол талаасы курабыз,-деп компаниянын башчысы картадан көрсөттү.

Долбоордун баасы ондогон миллион сомго жетет. Караколдун биринчи вице-мэри Көлбай Карасартов шаардын жыргалчылыгы үчүн бүтүндөй байлыгын курмандык кылган мындай меценаттар саналуу гана экенин мойнуна алат.

- Курманбек Сабырович, инфраструктураны жакшыртуу боюнча программаларды дайыма колдойт жана биз үчүн бул абдан маанилүү, анткени жергиликтүү бюджет чектелүү, - дейт шаардык бийликтин өкүлү. Эгерде ушундай сезимтал жана социалдык-жоопкерчиликтүү бизнесмендер көбүрөөк болгондо, өзүнүн маданий көрүнүктүү жайлары жана уникалдуу тарыхый эстеликтери менен атагы чыккан Каракол гүлдөп-өсмөк. Ар бирибиздин милдетибиз – шаардын улуу архитектуралык мурасын сактоо жана коргоп калуу.

Барси жана балдардын окуялары

Дарактар

Сүрөтчү Руслан Валитов

Ох, бүгүн аба-ырайы сонун болуп турат!

Биздин сүйүктүү жерге барып эс алып келбейлиби?

Эс алууга эң жакшы!

ОП-ПА!!!

Аи-и-и-и-ий! Дарактар жокко?

Аларды кыйып салыптыр! Эмнеге?! Алар кимге жолтоо болуп жатты эле?

Дарактарды отун кылуу үчүн кыйышкан окшойт. Алар тирүү элего. Бул тартип бузуу!!!

Дарактар биздин Жер-энебиздин "дем алуу органы" болуп эсетелет! Анткени алар биз дем алуучу кычкылтектеги бөлүп чыгарышат. Аларды жок кылбаш келек!

Мына эмесе, эс алуубуз бузулду!

Балдар, мен эмне кыларыбызды билем!

Кийинчээрек...

Биз отургузкан дарактар чоңоюш үчүн көп деген жылдар керек, бул белгилүү эмеспи... А бирок...

Барси, биз отургузкан дарактар чоңойгондо, аларды кайтадан кыйышып салбайбы?!

Ал убакытка чейин, адамдар дарактардын баалуулугун билип, аларды сактоого аракет кылып калат деп ишеничтемин.